

46.4

Historiens Hus Hvidovre
Alarmpladsen 3
Avedørelejren
2650 Hvidovre

Hvidovre Lokalhistorie

25 år

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab & Historiens Hus Hvidovre

25. årgang Nr. 3 september 2007

Indhold

Forord	s. 3
De tidligere lokalhistorikere af Hans Chr. Thomsen	s. 4
Fra Lokalhistorie til Historiens Hus af Poul Sverrild	s. 10
Et lokalhistorisk projekt af Lisbeth Magnussen	s.36
Et kvart århundrede på tryk af Hans Chr. Thomsen	s.43
Rytterskolen af Hans Chr. Thomsen	s.52
Er der fremtid i fortiden af Ole Asbjørn	s. 60
Lokalhistorisk Selskabets bestyrelse 1983—2007	s. 62

Udgiver:

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab
Rytterskolen
Hvidovre Kirkeplads 1, 2650 Hvidovre
Tlf. 3647 3444
e-mail: hvidovrerytterskole@mail.tlc.dk
www.citccenter.dk/rytterskolen

&
Historiens Hus
Alarmpladsen 3, Avedørelejen, 2650 Hvidovre
Tlf. 3649 0030
e-mail lokalkarkiv@hvidovre.dk

Redaktion: Hans Chr. Thomsen ansv., (Adresse: Kloverprisvej 7, tlf: 3675 9947. e-mail: hctka@mail.dk), Poul Sverrild, Jette Randal-Lund, Per E. Hansen
Layout Hans Chr. Thomsen

For- og bagside af otte: Hans Chr. Thomsen
Trykt i 500 eksemplarer

Forord

I år har bladet 25 års jubilæum, og i den anledning har vi lavet dette særnummer om Lokalhistorien i Hvidovre.

Vi lægger ud med en artikel om to lokalhistorikere, der beskæftigede sig med Hvidovre før vi kom til. Så er der en artikel om Arkivet, en om et lokalhistorisk beskæftigelsesprojekt, og to om henholdsvis bladet og Rytterskolen. Nummeret rundes af med nogle tanker om fremtiden.

Redaktorerne Poul Sverrild, Per E. Hansen og Hans Chr. Thomsen

I de 25 år er der - ud over ca. 2.300 sider i bladet - udkommet en stribe bøger og hæfter --- omkring 30 titler, lavet fire film, og leveret små hundrede artikler til Hvidovre Avis.

Der er givet bidrag til ændringer af bybilledet - Historien i Gaden, flytningen af mindestenen for modstandens ofre

under besættelsen til Rytterskolen og placeringen af statuen En Moder samlesteds.

Der har været Rytterskoledage i 1990'erne, kæmpearangementer i anledning af 50- og 60-året for befrielsen, festlige dage omkring hangarene i Avedøre med flere tusind mennesker, tiltag omkring Vestvolden, egnsspil, og sidst ankommer projektet med Hvidovre som kulturarvskommune.

Det har været flotte og fine 25 år. Så hvis vi er glade i 2007, så er vi selv ude om

det.

Som formanden, Ole Asbjørn, siger sidst i bladet, så er der fremtid i fortiden—måtte de kommende 25 år give ham ret og vise samme høje aktivitetsniveau som de foregående.

Redaktionen

De tidligere lokalhistorikere

Hans Chr. Thomsen

For nu at få også dét med her i jubilæumsåret, så blev der faktisk lavet lokalhistorie før Arkivet, Selskabet og Bladet her så dagens lys. Og rigtigt meget endda. Flere forskellige har bidraget, men to giver suverænt alle andre baghjul - Bent Zinglersen (1927 - ca. 2005) og Ernst Andersen (1903-1976).

Bent Zinglersen var journalist og skrev til en lang række blade. Alene til Hvidovre Avis leverede han op omkring 100 artikler om gårde, vejnavne, kirken, præster, sprittere, kriminelle, krigen, Avedørelejren m.m.

Sammenlignet hermed var Ernst Andersen en kontrastfigur. Han indsamlede oplysninger om kommunen gennem det meste af sit liv, men stort set uden nogensinde at få noget offentliggjort. Undtagelsen var den smule man kan bese i en publikation som kommunalbestyrelsen udgav til nye borgere i

kommunen. Velkommen til Hvidovre" hedder den og Ernst Andersen skrev et par sider i den under titlen "Træk af Hvidovres historie". Da Lokalhistorisk Selskab blev dannet deltog han ikke i dets aktiviteter. Han havde nok i sine egne små arkivkasser, som han engang sagde til Selskabets første formand, Jens Kristensen. Ernst Andersen var en lukket mand med en lidt knudret håndskrift. Men flittig var han - 2 hylde meter og 18 arkivkasser står der i dag efter ham i Historiens Hus.

Bent Zinglersen

Bent Zinglersen voksede op på Strandbøvej og Hvidovre Strandvej i mellemkrigstiden og døde på plejehjemmet Krogstenshave lidt inde i dette århundrede. Her imellem boede han forskellige steder i København og skrev som free-

lancejournalist til københavneraviserne og til lokalbladene omkring storbyen - Hvidovre, Valby, Amager, Brønshøj-Husum - og han leverede også til så forskellige blade som Bilisten, Estatnyt,

Estattidende, Skole og Fritid, Dansk Jernbaneblad, det argentinske blad Nord og Syd og Jord og Beton - som han også lavede krydsord til i gennem 20 år. Som forfatter udgav han 22 bøger heriblandt mange med lokalhistoriske københavnske emner - "Vesterbros Passage", "Københavnshavne", "Københavnske gadenavnes historie", "Københavnske monumenter og mindesmærker", "Københavnerliv - der blev borte", "Skaal København", "Endnu en skaal København", "Lad os mindes Johannes".

Her skal bare gives et par korte smagsprøver på stil og emner i de kortere af hans artikler og så ellers henvise til hans privatarkiv i Historiens Hus.

Først et lille ekspressionistisk udpluk fra en artikel til Hvidovre avis i 1979, hvor en gåtur benyttes til at beskrive en lokalitet. Den er baseret på læsningen af prolektarforfatteren Harald Herdals erindringer fra mellemkrigstiden. Forfatteren boede ifølge Zinglersen en lang trestesløs vinter ved Hvidovre Strand i sin

ungdom. Herdal havde en aften mistet orienteringen på Gl. Køge Landevej og Zinglersen skriver: "Han gik og gik - og standsede nu og da for at prøve at finde ud af mørket, hvor langt han var nået. Ikke et menneske mødte han, ikke

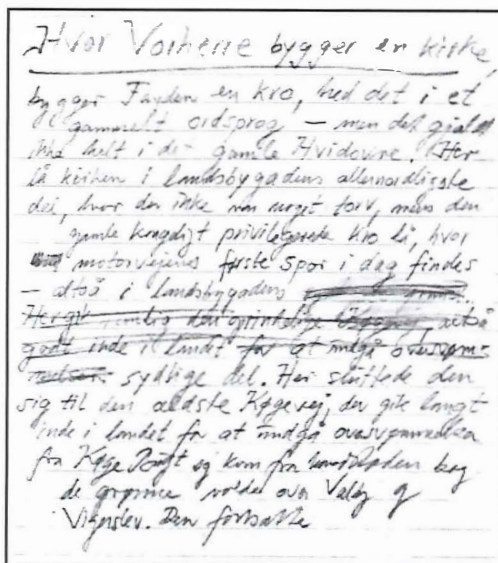

en bil. Sådan henlå Køgevejen om aftenen anno 1924 – i vinterhalvåret vel at mærke. Han så lidt lyskær fra et hus nu og da – ja der var lidt bebyggelse omkring Østergårds Allé, fortæller et datidens kort, men mange huse var der ikke mellem Valby og Flaskekroen." Og

Bent Zinglersen fortsætter artiklen ved at overlade ordet til Herdal selv: "Endelig, endelig drejede jeg op ad vejen, ned ad den næste, trådte i de store sne- og vandpytter, ligeglad, ligeglad, ligeglad, nåede jeg det lille hus, lukkede mig ind, mærkede ikke kulden, havde glemt hvordan jeg havde holdt mig oppe ved tanken på at tænde ønen, blive varm, være inde..." Området ved Stranden kendte Zinglersen fra sin opvækst, og

mørket var ham heller ikke ubekendt – hverken det ved stranden eller det i hans liv.

Mange af Zinglersens lokalhistoriske artikler blev skrevet under pseodonymet Jacob Danefæ. De var vidt forskellige i omfang og indhold. Det normale var hans

større tematiske artikler om gårde, vejenavne, krigen, personer m.m. Men han fandt også småhistorier med en lidt eksotisk vinkel, som når han fortalte, hvordan sognerådsformand Arnold Nielsen (1929-42) i sin

tid løste sit transportproblem frem og tilbage til forbundskontoret i København, ved at anskaffe sig en hest og en lille hestevogn. Eller når han fyrede en anekdoteagtig artikel af om Storm P. Her et udpluk: "Ud ved Harrestrupåen malede Storm P sit første landskabs-

billede, og det mærkelige skete mange år efter, at en tjener på et tilfældigt værtshus på Vesterbro fortalte ham, at han hos en marskandiser havde set et billede med hans signatur. Storm P. fik forretningens adresse og ilede derhen og genså sit kunstværk med motiver af

egnens ved Flaskekroen. Det var synd at sige, at marskandiseren påskønnede dette sjældne klenodium, for han havde hæftet en seddel på det, hvorpå der stod: "Oliemaleri – håndmalet – kan vaskes, 15 kr."

Efter Bent Zinglers død blev hans samling af artikler og udklip overgivet til arkivet i Historiens Hus, hvor de i et to-måneders forløb blev ordnet og katalogiseret af historiestuderende Randi Romerdal Christensen. 34 arkivkasser fylder hans artikler og diverse udklip. De

kan nu samlet studeres eller bruges som springbræt til videre forskning i Hvidøvers lokalhistorie.

Ernst Andersen

Ernst Andersen er noget der kunne ligne Hvidøvers første lokalhistoriske arkivar. Han ville også gerne have været kommunens første historiker. Det blev han ikke. Det vender vi tilbage til. Han er barnefødt i Hvidovre og voksede op i

et lille hus i Hvidovre regade 3. I 1922 blev han ansat som kommunens første elev, og sognerådets forhandlingsprotokol i mellemkrigstiden blev for en stor del ført af ham. Han sluttede sin kommunale karriere som fuldmægtig i 1970. Efter hans død blev hans

efterladte papirer overdraget til Hvidovre Kommunes Lokalhistoriske Arkiv. Her blev de ordnet og registreret, og efter et halvt års arbejde forelå de tilgængeligt i 18 systematisk ordnede kasser spækket med oplysninger om gårde, gårdbrande, brandslukninger, om

faldne soldater, om storlockouten i 1899, om venskabsbyer, kloakering, fattigkasser, kole-raepedim i, mindesmærker, oldtidsminder, kulturråd, mælkeforpagtning, skøder, matrikelnumre, politikere, sognerådsmedlemmer osv. osv.

Når Ernst Andersens privatarkiv i dag udgør en slags rygrad i Hvidovre Lokalhistoriske Arkiv hænger det ikke bare sammen med dets omfang – der er 190 læg i de 18 kasser. Det skyldes også at han havde adgang til kommunale arki-

valier, som i dag er forsvundet, og han var et samtidsvidne. Når hans liv i lokalhistorisk sammenhæng alligevel fik et tragisk forløb hænger det sammen med, at han aldrig fik offentliggjort noget. Undtagelsen er – som nævnt – et par sider i en kommunal publikation, som

bød nye borgere velkommen til kommunen. Han var meget omhyggelig og detaljeret, som her: "Hvidovre sogn omfattede indtil 31. december 1900: Valby, Vigerslev, Kongens Enghave, og Damhussøen (med bagsøen) foruden det nuv.

Hvidovre. Således lå store dele af "Carlsberg", hele Vestre Kirkegård og Skandiagade i Hvidovre sogn. I 1898 betalte de på Gamle og Ny Carlsberg, som var skattesat under denne adresse, lige ved 28.000 kr. i, hvad vi nu kalder personlig kommuneskat. Det var 45 pct. af

hele skatten i Valby." At han gerne ville anerkendes som historiker er der ingen tvivl om. Han brugte en stor del af sit fritidsliv på studier og omsatte dem også til et manuskript. Meningen var så, at det skulle udgives som Hvidovres historie, og han ansøgte derfor kommunalbestyrelsen om en bevilling på 100.000 kr. til projektet. Den daværende borgmester Svend Aagesen læste hans arbejde "med interesse", som han skrev til Ernst Andersen, men fandt det alligevel ikke interessant nok. For Ernst Andersen var det en hjertesag, der blev forkastet med det svar, og i frustration brændte han store dele af sit arkiv. Om hans manuskript til en bog siger kommunens arkivar, Poul Sværrild, at den med professionelt hjælp og udgivelse kunne have

Forrige side: Ernst Andersens fødehjem i Hvidovregade 3. Hæftet til hans udkast til Hvidovres historie ses nederst i billedet.

Denne side: Ernst Andersens arkiv i Historiens Hus på 18 arkivkasser med 190 læg.

bragt lokalhistorien en generation længere frem i historieskrivningen.

Fra Lokalhistorie til Historiens Hus

Poul Sverrild

Forestillingen om, at Hvidovre Kommune skulle have et lokalhistorisk arkiv, opstod i begyndelsen af 1970-erne. Ideen kom i Hvidovre fra bibliotekets ledelse og ikke - som så mange andre steder i landet - fra en gruppe lokalhistorisk sindede borgere. Det er et godt billede på, hvordan forstaden også mentalt adskiller sig fra andre bytyper. Forestillingen om, at man kunne høre til og have en historie her, kom sent og meget anderledes end andre steder.

De tidlige spor

Der var imidlertid flere forskellige afsæt for ideen om at beskæftige sig med Hvidovres historie. Det ene afsæt var det lokale historiske. Her havde en enkelt person, Ernst Andersen (se også artiklen først i bladet), som var fuldmægtig på rådhuset og havde været ansat ved kommunen siden sin elevtid i begyndelsen af 1920-erne, arbejdet med Hvidovres historie på flere leder-

Ernst Andersen var født i et lille hus i Hvidovregade, og hans tilskyndelse til at kaste sin interesse på Hvidovres historie lå klart i, at han i sin levetid var vidne til, at det samfund, han var vokset op i, bukkede helt under for forstadsudviklingen.

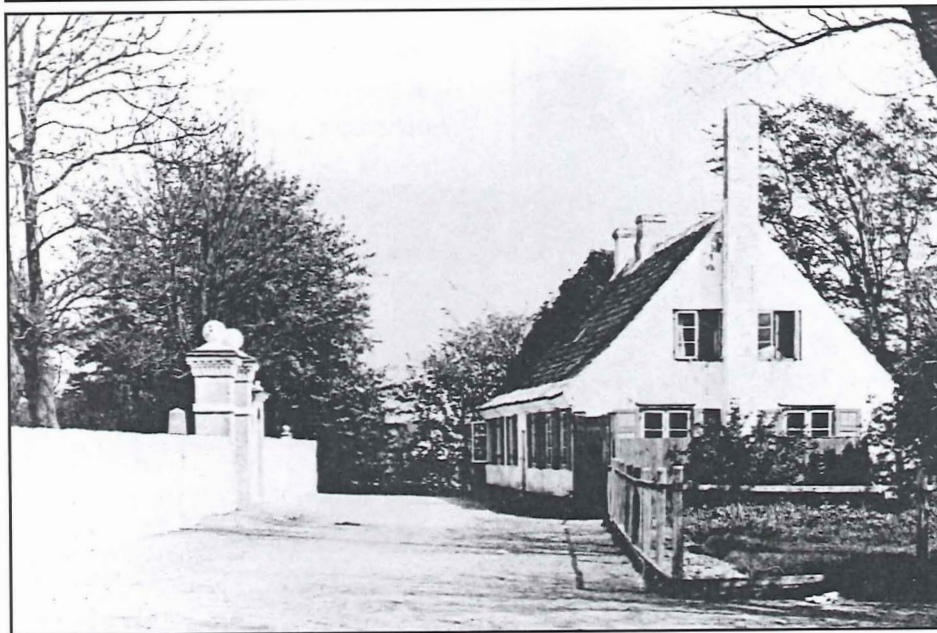
Det var på to forskellige fronter, Ernst Andersen arbejdede. For det første samlede han kilder og oplysninger til "den store Hvidovre-historie". Det skete gennem årtier og resulterede i et stort privatarkiv, som også med årene kom til at rumme kommunale dokumenter, som på den led blev reddet fra kassation.

Som lokalhistoriker arbejdede Ernst Andersen alene og uden kontakt til andre lokalhistorisk aktive, og hans arbejde bærer vidnesbyrd om, at det ikke er uproblematisk at arbejde som amatør, når man ikke har forbindelser til andre, som arbejder med samme emnekreds. Der kom en del vildskud sammen med det i øvrigt meget redeli-

ge og grundige arbejde, han udførte. For det andet arbejdede Ernst Andersen for et "Hvidovre Bymuseum". Med afsæt i protokol- og dokumentmateriale og enkelte genstande etablerede han en lille samling, som skulle være grundlaget for opbygningen af et lokalmuseum. Hvidovre Rytterskole var i en periode omkring 1960 central for etableringen

af et museum, og sagen nåede så langt, at kommunalbestyrelsen vedtog at oprette det, og Carlsberg Bryggeri erklærede sig i 1963 parat til en større donation til formålet, men så gik sagen i sin moder uden, at jeg har kunnet se, hvad der reelt skete. Men næste gang, Rytterskolen kom i spil i midten af 1960-erne, var det som eventuelt musikbibliotek.

Hvidovre Rytterskole fungerede endnu som privat bolig for Frida Budtz Müller, medens der blev lagt planer om ændelse af skolen til både museum og musikbibliotek

Lokalhistoriske arkiver

Lokalhistoriske arkiver trækker rødderne tilbage til 1930-erne, hvor det første lokalarkiv blev grundlagt i Svendborg. Ideen bredte sig langsomt ud over landet, men med kommunalreformen i 1970 accelererede udviklingen. Nedlæggelsen af de små landkommuner førte de fleste steder til, at lokalbefolkningen

oprettede lokalarkiver for at sikre den lokale historie på lokale hænder. I løbet af 1970-erne førte det til, at landet blev dækket af et netværk af små arkiver, som efterhånden nærmede sig et antal på 400. De fleste arkiver var foreningsdrevne, nogle var museumstilknyttede, men en tredje stor gruppe var de bibliotekstilknyttede arkiver. Det skyldtes, at bibli-

Hvidovre Medborgerhus blev opført som nyt hovedbibliotek i pagt med tidens fremmeste ideer om plads til aktive borgere i begyndelsen af 1970-erne. Opførelsen indvarslede en guldne tid for de kommunale kulturbud

oteksloven åbnede mulighed for, at lokalarkivaktiviteten blev tilskudsberettiget, når den var en del af bibliotekets tilbudsvifte.

Det var den store mulighed for et lokalhistorisk gennembrud i Hvidovre. Her stod man overfor at åbne landets største primærkommunebibliotek i 1973, og de fysiske rammer var så store, at der var mulighed for at give god plads for et lokalarkiv i den høje kælder.

Hvidovre Kommunes Lokalhistoriske Arkiv

I 1972 blev der indkaldt interesserede borgere til at arbejde med, hvad arkivet skulle rumme og arbejde med. Man gik til opgaven helt uden om Ernst Andersens tidligere arbejder – hvad der ikke unaturligt medførte en voldsom bitterhed fra hans side. Han var i øvrigt på samme tid blevet skuffet af kommunal-

Med arkivar H.O. Nordlund i spidsen blev der gennem 1970-erne gjort meget for at stimulere særligt interesseres interesse for lokalhistorien i form af arbejdsgrupper. Her besøg af landsarkivar Harald Jørgensen i 1979.

bestyrelsen, som ikke ville bidrage til finansieringen af udgivelsen af hans storværk om Hvidovre. I parentes førte det til, at Ernst Andersen brændte halvdelen af sine samlinger.

I vinteren 1972-73 arbejdede en række borgergrupper med indsamling af erindringer i form af interviews, der blev registreret gamle fotos og der arbejdedes med gamle topografiske kort.

Arbejdsgruppene var præget af, at initiativet kom oppefra, så kun en enkelt kom til at fungere optimalt. Det betød, at den arkivetablering, som biblioteket

havde besluttet sig for, ikke kom til at ske på folkelige præmisser som så mange andre steder. Biblioteket besluttede derefter, at arkivet skulle have en professionel struktur med en ansat arkivar, og det blev på flere leder afgørende for arkivets fremtidige udvikling.

I 1974 ansatte biblioteket den netop pensionerede kontorchef fra Matrikel-direktoratet, H.O.Nordlund, som arkivar i en halvtidsstilling. Beslutningen kan tolkes på flere leder, på den ene side var det fremsynet, at der overhovedet blev sat midler af til professionelt arbejde med den lokale kulturhistorie, men på den anden side var det ligeså karakteristisk snæversynet, at man kun ansatte en arkivleder på halv tid samtidig med, at det nye bibliotek blev fyldt med en række nye afdelinger og en hærskare af nyansatte bibliotekarer. Den halvhjertethed overfor lokalarkivsagen, som kan aflæses i normeringen, kom til at præge holdningen til det lokalhistoriske arbejde i Hvidovre i årtier fremover.

De første år

I kølvandet på den professionelle bemanning af arkivet opløstes den nyorganiserede folkelige mobilisering omkring lokalhistorien lige så stille. Til

Lokalhistoriske Selskabs arrangementer i Mødelokale A på Medborgerhuset blev hurtigt til tilsyneladende med omkring 70 deltagere som normen.

Her et arrangement med Bent Zinglersen og Palle Voght og Jens Kristensen som indleder.

gengæld gik det godt på arkivet, hvor Nordlund sammen med stadsbibliotekar Eva Raac Schultz fik sat grundlæggende skik på samlinger og indsamling, og ikke mindst fik sørget for en fortrinlig kortsamling. Sideløbende begyndte Nordlund arbejdet med at skabe grundlag for udgivelser om Hvidovre.

Lokalhistorisk Arkiv blev organisatorisk placeret i Kontaktafdelingen, hvis dynamiske leder, Ole Høfft, i disse år sikrede en udviklingsorienteret ramme omkring arkivets virksomhed.

Det blev til den første guldalder for arkivet, hvor Nordlund i løbet af få år fik lagt en stil med udgivelse af gamle

Kultursekretær Ole Høfft var bagmand for mange andre kulturudtryk og aktiviteter end de lokalhistoriske

fotos som postkort, en bog om én af kommunens største gårde, Beringgård, en bog om vejnavne i kommunen og én om historien bag de københavnske indlemmelser af Valby og Vigerslev i 1901.

Sideløbende sørgede Ole Høfft for, at der blev produceret professionelle film af både samtidshistorisk og historisk

Endnu i 1980-erne lignede Hvidovre Lokalhistoriske Arkiv prototypen på et lokalhistorisk arkiv i en museumsløs kommune. Enkelte spredte museumsgenstande, udstillede arkivalier i monter, lase sal sammen med magasinet og placeret i en kælder.

indhold. Hvidovre Kommunes Lokalhistoriske Arkiv deltog i de år både i den landsdækkende indsamling af for- eningsarkiver og i kampagnen for ind- samling af gamle fotos.

Folkelig optur - Arkivets nedtur

Den voksende samfundskrise gennem 1970-erne med tilhørende arbejdsløs- hed kom til at berøre lokalarkivet både positivt og negativt omkring 1980. På positivsiden fik arkivet tilført faglig velkvalificeret arbejdskraft, idet histori- keren Birger Thomsen som projektan- sat på arkivet i et lille år fik skabt en grundig guide til Landsarkivets arkivali- er vedrørende Hvidovre. Det blev et hjælpemiddel, som ethvert lokalarkiv dengang kunne misunde Hvidovre. På negativsiden betød arbejdsløsheden, at bibliotekarforbundet lagde et stadig stærkere pres på stadsbibliotekaren, som nu hed Dan Heinsen, for, at han skulle skille sig af med den aldrende Nordlund og lade ham erstatte af en bibliotekar, så beskæftigelsen af de an- satte bibliotekarer ved Hvidovre Kom- munes Biblioteker kunne fastholdes. Under denne proces, som strakte sig over nogle år, fik arkivet endelig en

rigtig folkelig opbakning gennem stif- telsen af Hvidovre Lokalhistoriske Sel- skab. Det skete i 1979, hvor Jens Kri- stensen blev valgt til selskabets første formand.

Selskabet nåede hurtigt op på flere end 300 medlemmer og stod for nyskaben- de aktiviteter som for eksempel en lo- kalhistorisk lørdag på Medborgerhuset, hvor mange Hvidovreborgere aktivt deltog som workshop-deltagere.

H.O.Nordlund kunne i 1982 ikke læn- gere stå for presset fra Bibliotekarfor- bundet og sagde ikke uden bitterhed sin stilling op. Hvidovre Lokalhistori- ske Selskab forsøgte at blande sig i pro- blematikken om nybesættelsen af stül- lingen som arkivar, men kom aldrig i dialog med biblioteksledelsen, hvis stra- tegi var klar.

Biblioteksledelsen besluttede sig for at overføre lokalarkivet fra bibliotekets Kontaktafdeling til Oplysningsafdelin- gen i forbindelse med, at arkivarstül- lingen blev besat med bibliotekar Stinna G. Madsen fra denne afdeling.

Ulemperne ved at få en arkivleder i en delt stilling på biblioteket viste sig me- get hurtigt, idet arkivfunktionen let blev til buffer i løsningen af opgaverne i den store afdeling i forbindelse med syg-

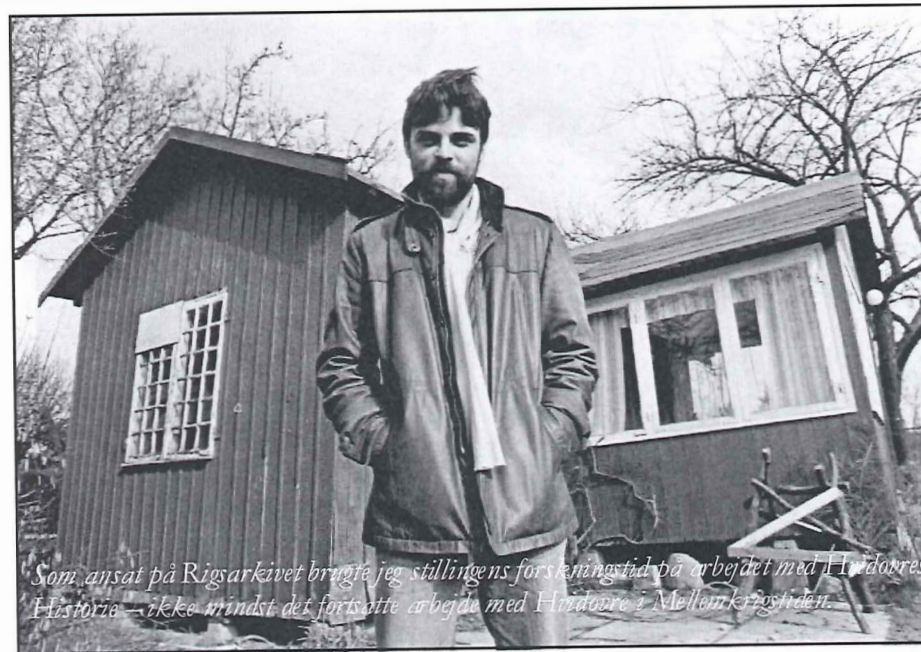
dom og lignende.

Under de forhold var det begrænset, hvad Stinna G. Madsen kunne tage af nye initiativer, men arkivets basisdrift nød godt af at blive varetaget af en le- der med rødder i biblioteksverdenen. Under de fortsatte nedskæringer i be- gyndelsen af 1980-erne blev arkivleder- stülingen først halveret til en kvart stül- ling, og siden overtog stadsbiblioteka- ren selv funktionen i en kort periode. Det uholdbare heri var evident for de fleste, som havde blot lidt føling med,

hvad der var påkrævet for, at arbejdet med den lokale historie kunne overleve.

Lokalhistorisk Projekt

En ny positiv udvikling i det lokalhisto- riske arbejde måtte altså komme ude fra i en situation, hvor biblioteket var mest optaget af at fastholde de ydelser, væse- net opfattede som sine kærneydelser – og hertil hørte lokalhistorien helt klart ikke. Den nye udviklingsmulighed kom fra socialforvaltningen, som i 1984 be-

Som ansat på Rigsarkivet brugte jeg stillingens forsknings tid på arbejdet med Hvidovres Historie – ikke mindst det fortsatte arbejde med Hvidovre i Mellomkræstiden.

sluttede at iværksætte et erindringsindsamlingsprojekt med fokus på Hvidovre i 1920-erne og 1930-erne. Inspirationen kom fra Svendborg. Med bibliotekets kontaktafdeling som mellemed og Lokalthistorisk Selskabs formand som aktiv medvirkende blev socialforvaltningens side til virkelighed.

Projektet startede i januar 1984, hvor

jeg blev ansat som leder for fem unge arbejdsløse og en voksen projektmedarbejder. Jeg kom fra en uddannelsesstilling på Rigsarkivet, hvor jeg efter afsluttet magisterkonferens i historie havde arbejdet i knap to år.

Lokalthistorisk Projekt, som virksomhedens navn meget præcist blev, kom med denne konstruktion og med sin

Projektleder Lisbeth Møgnussen stod i spidsen for et bredt anlagt erindringsindsamlingsprojekt om de almennyttige bebyggelses første år i Hvidovre. Lokalthistoriske Projekts materialer har gennem årene været benyttet til forskellige undersøgelser.

fysiske placering på Sønderkærskolen til at virke helt uden sammenhæng med Lokalthistorisk Arkiv på biblioteket. Projektet lå administrativt og politisk under socialforvaltningen og refererede til Arbejdsmarkedssekretariatet, som leverede projektets arbejdskraft. Det havde på alle leder været det naturlige, at projektet havde været knyttet til arkivet, hvor de indsamlede materialer, interviews, fotos og arkivalier alligevel skulle ende, men det var vist hverken biblioteket eller Lokalthistorisk Selskab interesseret i. Lokalthistorisk Selskabs formand Jens Kristensen havde – nok mere som lokalpolitiker end som selskabsformand – fået en slags tilsynsrolle med projektet, og det betød, at Lokalthistorisk Selskab og Lokalthistorisk Projekt kom til at trække på samme hammel.

Det stillede Lokalthistorisk Arkiv i en noget akavet situation, og Lokalthistorisk Projekts blotte eksistens betød indirekte, at der i en periode ikke var noget udviklingspotentiale tilbage omkring Lokalthistorisk Arkiv. Det lå efter et par år i luften, at der skulle nyorganiseres på det lokalhistoriske område, og i efteråret 1985 besluttede biblioteket at slå stillingen som arkivleder på halv tid

op, og nu som en akademisk stilling. Med min ansættelse som arkivleder blev der åbnet mulighed for at slå det lokalhistoriske projekt sammen med arkivet, og i 1986 flyttede projektet ind i arkivets lokaler.

Arkivet fri af biblioteket

Den nye udvikling blev mulig, da der var kommet ny ledelse på biblioteket i december 1985. Stadsbibliotekar Michael Joen Jacobsen var åben for at lade Lokalthistorisk Arkiv udvikle sig i overensstemmelse med det potentiale, der begyndte at vise sig i en kommune, som aldrig før havde ofret kulturhistorien nogen særlig opmærksomhed. Efter lidt skærmydsler med bibliotekets tillidsmandsinstitution blev stillingen som arkivleder opnøjet til fuld tid, og derefter blev lokalarkivet adskilt fra Oplysningsafdelingen på biblioteket, hvor arkivet hele tiden havde været en fremmed fugl. Herefter var Lokalthistorisk Arkiv sin egen afdeling – den mindste på biblioteket – med fuld råderet over eget budget men uden støtte fra de rutiner, som de gamle biblioteksafdelinger naturligvis beherskede. Under denne proces blev Lokalthistorisk

Projekt aflivet af arbejdsmarkedssekretariatet, som skiftede strategi overfor unge arbejdsløse.

Et nyt skifte i biblioteksledelsen og en strukturændring, som adskilte kulturforvaltningen fra biblioteket betød, at Lokalhistorisk Arkiv blev til en selvstændig kommunal institution med reference til forvaltningsledelsen. Status omkring 1990 var, at arkivet havde en normering på en arkivlederstilling, men derudover var det arbejdsplads for et skiftende antal jobtræningspersoner.

Udadvendt lokalhistorisk virksomhed

Arkivets besøgstal på den lille læsesal lå ret stabilt mellem 500 og 700, og afleveringernes antal var i reglen mellem 125 og 150 årligt. Det var helt tilfredsstillende i forhold til de ressourcer, som var sat af, og skal også ses i lyset af ar-

Med afholdelsen af en række Rytterskoledage i 1990-erne i et samarbejde mellem selskabet og lokalhistorisk arkiv fik lokalhistorien kontakt med nye brugergrupper. Jens Kristensen på kirkegårdsrundvisning. Skikken tages efter en pause op igen i september 2007.

kivets både stigende og meget eksperimenterende formidlingsvirksomhed, som betød, at et langt større antal hvidovreborgere mødte arkivets personale og produkter udenfor arkivets rammer, til udstillinger, foredrag, møder, radioudsendelser, egnesspil, filmforevisninger, bogudgivelser osv.

Med Lokalhistorisk Selskabs placering på Rytterskolen efter dennes istandsættelse og ibrugtagning som kulturhistorisk forenings- og udstillingshus blev der udviklet nye initiativer.

Årlige "Rytterskoledage" hvor lokalhi-

storiens kom i spil i en markedsform, og hvor mange hundrede af Hvidovres borgere oplevede, at kulturhistorien også spillede en rolle i deres kommune, var en indlysende succes. Her mødte borgerne ikke blot Hvidovres egen historie, men også historiske temaer, som ikke var lokalt aktuelle.

Et foreningsblad blev det også til som basis for meddelelsesvirksomheden mellem selskabet og borgerne. Bladet "Hvidovre Lokalhistorie" (se også Bladet i 25 år) startede i selskabets regi og helt uden om arkivet tilbage i 1982.

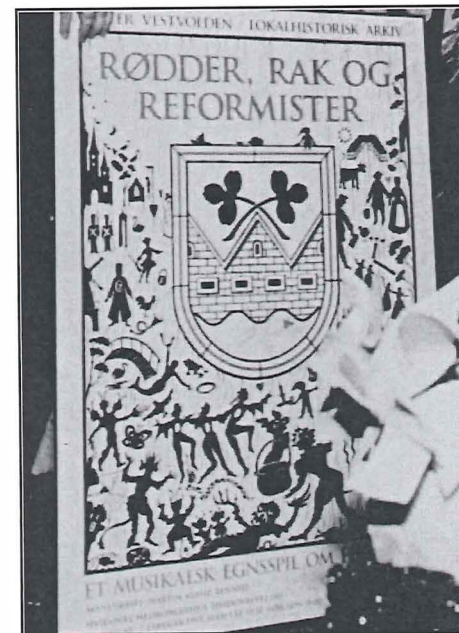
Dets eksistens skyldtes lidt af en tilfældighed, idet det var Rigsarkivets forventning til mig som medarbejder, at jeg havde redaktionsansvar for ét eller andet fagligt blad. Da det ikke lige var tilfældet, måtte jeg altså starte et, og det blev så "Hvidovre Lokalhistorie".

Bladet udkom uregelmæssigt, til der blev mulighed for at lægge arbejdet i Lokalhistorisk Projekt. Her stabiliserede projektleder Lisbeth Magnussen over en periode bladets udgivelse frem til Lokalhistorisk Projekts opløsning. Herefter gled redaktionen over til arkivet, hvor Hans Chr. Thomsen, som medarbejder ved Lokalhistorisk Arkiv blev redaktør og over et par år spræng-

te den gamle indholdsform og genfødte bladet i en form, som skabte både debat og respekt. En overgang blev der talt en del om en grundejerforening, som meldte sig ud af Lokalhistorisk Selskab, fordi bladet tillod sig at beskæftige sig med en landsforræder med lokal tilknytning, som havde skrevet sine erindringer!

Teater

Siden Lokalhistorisk Projekt deltog i det første egnesspil "Kampen om

Vestvolden" i 1986, har Lokalhistorisk Arkiv været medvirkende til de lokalhistoriske egnsteaterforestillinger. Opgaven er ydermere skrevet ind i den gældende kulturpolitik som en samarbejdsopgave mellem Teater Vestvolden og Lokalhistorisk Arkiv.

Med et egnsspil hvert tredje år er det efterhånden blevet til en hel serie, hvor centrale aspekter af Hvidovres historie er blevet professionelt dramatiseret og opført til stor begejstring for mange tusinde Hvidovre-borgere. Senest har vi formidlet en egnsteatertilgang, som i forsommeren smeltede cirkus, teater og

kulturnhistorie sammen i en farvenig forestilling i det cirkustelt, som Historiens Hus nu også råder over.

I et tæt samarbejde med Teater Vestvolden fik arkivet en vigtig rolle omkring gennemførelsen af en hel række egnsspil, hvoraf den mest spektakulære succes var stykket "Rødder, Rak og Reformister", som i 1993 trak omkring 3.000 begejstrede tilskuere til et drama om udskejelser i Hvidovre. Omkring plakaten fra venstre viceborgmester Finn Jensen, arkivleder Poul Sverrild og teaterleder Birgit Gad.

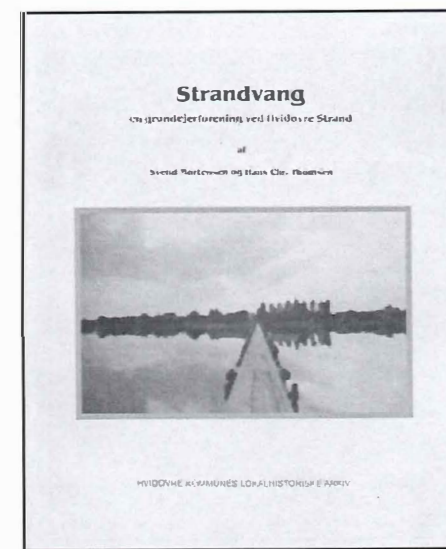
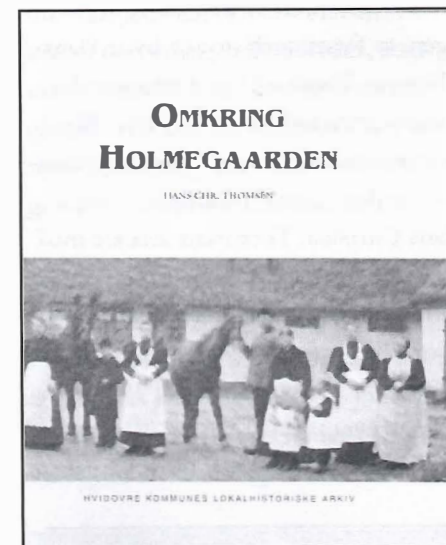

Bøger

Den spæde udgivelsestradition, som grundlaget var blevet lagt til i slutningen af 1970-erne blev i midten af 1980-erne fulgt op først af Lokalhistorisk Projekts fire bind om livet i Hvidovre i 1920-erne og 1930-erne og dernæst af udgivelsen af "Lysthusbeboerne" i 1988.

Med Hans Christian Thomsens ansættelse ved arkivet i 1989 åbnedes der mulighed for en fortsat udvikling af historieskrivningen. Fraværet af ældre udgivelser om Hvidovres historie var altid oplevet som et problem, som medførte et indtryk af, at Hvidovre ikke havde en historie. På den anden side viste fraværet sig som en styrke nu, hvor udgivelserne skulle komme.

Den jomfruelige jord gav rig mulighed for, at Hans Chr. Thomsen med afsæt i arkivet kunne arbejde med nye tilgange til historien. Med bogen "Avedøre på Skillevejen" tog Lokalhistorisk Arkiv for første gang fat på en enkeltudgivelse om Hvidovres nye bydel, Avedøre, som var kommet til i 1974. Bogens ramme er foreningshistorie, men den benytter foreningerne til at fortælle den centrale historie om Avedøres udvik-

ling i første halvdel af Det tyvende Århundrede. Senere er det blevet til yderligere to foreningshistorier, hvor Hans Christian Thomsen har raffineret tilgangen, men holdt fast ved den "lille" histories potentiale som forståelsesramme for den "store" historie.

Hans Christian Thomsens arbejde med periodens historie kulminerede med "Klondike uden revolvere" fra 2002, hvor Hvidovres ikke mindst politiske historie i de tumultariske år i 1920-erne blev skrevet.

Som fællesprojekt skrev Hans Christian

Thomsen og jeg i 1997 bogen "52 historier fra Hvidovre", hvor vi samlede op på de mange historier, som den lokale historie er så rig på, og som er så formidlingsegnede. Bogprojektet var på flere leder en forudsætning for det senere formidlingsprojekt "Historien i Gaden".

Udstillinger

Arkivets deltagelse i den store kulturhistoriske udstillingssatsning i Kulturby 96: "Rejse mod lys og luft", som blev til i et samarbejde mellem museer og udvalgte arkiver i Københavns Amt kom i den forbindelse til at blive en murbrækker i forholdet til amtets museer, ikke mindst Søllerød Museum og Amtsmuseumrådet, som drev en slags museum med basis i Albertslund.

I øvrigt kunne arkivet kun gennemføre ovennævnte udstilling og en række andre udstillinger ikke mindst på Rytterskolen, hvor gruppen af frivillige medarbejdere "kulturisterne" var en nødvendig hjælp til både etablering og drift.

Besættelsen

Omkring 50-året for Danmarks Befrielse

se var Lokalhistorisk Arkiv initiativtager til flytningen af monumentet for Hvidovres faldne fra modstandskampen fra den oversete placering nord for Medborgerhuset til hjørnet af Hvidovrevej og Præstemosen.

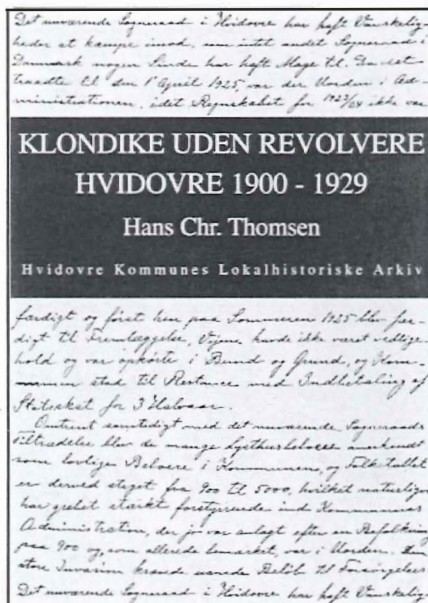
Tidens fokus på besættelsestidens historie bidrog Hans Christian Thomsen til ved produktionen af en film om den lokale modstandsmand Helge Wiise og ved udgivelsen af bogen "Hvidovrekompagniet".

Filmvejen havde arkivet i øvrigt allerede tiltrådt tidligere, da Hans Christian

Thomsen lavede portrætfilmen "I Jens tid" om Jens Kristensen. Filmen tematiserer den engagerede tilflytter, som uden formelle kompetencer som adgangskort ender med at præge kommunens udvikling på en række områder gennem lokalpolitisk virksomhed.

Nye ressourcer nye opgaver

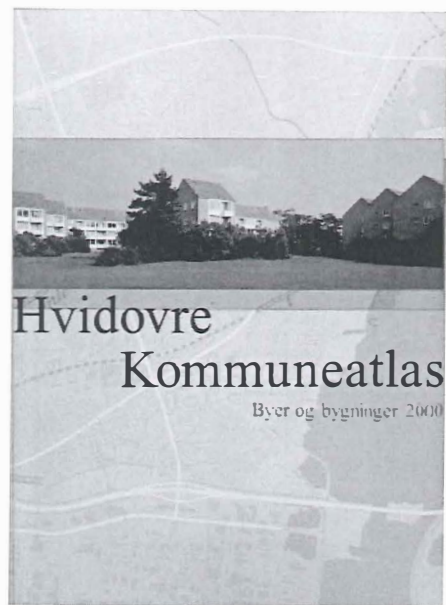
I foråret 1997 fik arkivet mulighed for at få tilført længe efterspurgte personlressourcer, og Birte Gerdes påtog sig i årene herefter stadig flere af arkivets

Flytningen af mindesmærket over besættelsestidens faldne Hvidovreborgere i april 1995 var begyndelsen på arkivets engagement i det offentlige rum.

læsesalsfunktioner ved siden af registreringsopgaver og løbende administrative opgaver. Nummeringen af en stilling som arkivassistent frigjorde kræfter til at tage fat på en række udadvendte opgaver, som pressede sig på.

Mest markant var arkivets rolle i forbindelse med udarbejdelsen af et Kommuneatlas for Hvidovre Kommune, som udkom i år 2000. Heri skulle kommunens kulturhistoriske værdifulde enkeltbygninger og helheder registreres, og det forudsatte naturligvis arkivets medvirken. Det samarbejde, som ud-

vikledes med Teknisk Forvaltnings Planlægningsafdeling i forbindelse med processen, kom til at bane vejen for mere formaliserede forbindelser mellem arkivet og afdelingen, så arkivets mangeårige interesse for Hvidovres bebyggede miljø kunne endelig komme i frugtbar dialog med kommunens planlægningsmyndighed.

Historien i Gaden

Omkring 1998 blev "Historien i Gaden" udtænkt på Lokalhistorisk Arkiv i forbindelse med oplæg til en ny kulturpolitik i kommunen. Projektet tager afsæt i, at formidlingen af den lokale historie bør foregå så tæt på borgerne og de steder, hvor historierne er foregået, som muligt. Det handlede kort sagt om formidling i det offentlige rum. Det var erfaringerne fra et par årtiers formidlingsarbejde, hvor oplevelsen blandt andet var, at behovet for foredrag var helt umætteligt, som førte til konklusionen, at Hvidovres historie skulle forsøges formidlet på gadeniveau. Helt i tråd med denne tænkning var arkivet primus motor ved flytningen af monumentet over Hvidovres faldne under Modstandskampen fra

dets diskrete placering på stien mellem Rådhus og Medborgerhus til den markante placering ved Rytterskolen i maj 2000.

"Historien i Gaden" fik stor opmærksomhed i fagkredse, idet det var helt nyt, at et lokalarkiv gik ud på en måde, som mere lignede museumsvirksomhed, og på en måde, som ingen museer havde ovovet. Lige så meget var det selve det, at forstaden blev sat på det historiske landkort. Det blev et projekt, som har givet mange værdifulde erfaringer – både positive og negative. Pro-

Indvielsen af monumentet over brødrene Schouws ildkamp mod HIPO på Hvidovrevej var følelsesmæssigt en stor dag. Stenen afsløres af t.v. Jørgen Schouw og t.h. kulturudvalgsformand Milton Graff Pedersen.

jektet oplevede massiv medieomtale kulminerende med to forsider på dagbladet Politikens 2. sektion indenfor godt ét år.

Den mest følelseladede historie, som blev lanceret, var historien om brødrene Schou, som var i ildkamp med HIPO på Hvidovrevej. Mere iøjnefaldende blev historien på Avedøre Flyveplads, hvor der blev sat et fly op i skala 1:1, og i kølvandet kom etableringen af en godkendt start- og landingsbane på flyvepladsen. Det var en historie på gadeplan, som både gjorde borgerne klogere på deres omgivelser, og bidrog til at skabe en ny stor attraktion i Hvidovre.

Historien om idrættens betydning for socialiseringen af arbejderforstadens ungdom i efterkrigstiden blev en mere blandet succes. Ideen var at markere Hvidovre Stadion som stedet, hvor arbejderungdommen sejrede. Historien om Hvidovres ungdom som sejrende i alle tænkelige idrætsgrene er i dag netop

– en historie. Den tids præstationer kommer aldrig igen. Kombinationen af store årgange, Hvidovre som pionerkommune, et fantastisk forældreengagement, en solid foreningskultur og støt økonomisk fremgang bliver næppe Hvidovre til del igen på samme tid.

Thorbjørn Laustens lyskulptur på opvisningsbanens sydvestlige lysmast er baseret på klubbens farver, men installationens indholdsmæssige betydning er næppe tilstedeværende for ret mange. Her passerede vi helt klart en abstraktionsgrænse med "Historien i Gaden",

og det er ét af den slags projekter, som først en sen eftertid vil kunne vurdere objektivt. "Historien i Gaden" har siden arbejdet på et mere konkret niveau.

Avedørelejren

30 års erfaringer med publikumskontakt og formidling fra Lokalhistorisk Arkiv førte til, at institutionen skiftede navn ved udflytningen til Avedørelejren i juni måned 2003. Ideen bag de lokalhistoriske arkiver var, at lokalhistorisk engagerede skulle benytte samlingerne

til at undersøge den lokale historie. Det kan meget vel være, at det var virkeligheden rundt omkring i landkommunerne, men det var ikke virkelighed i Hvidovre. Antallet af klassiske arkivgæster nåede aldrig over omkring 700 om året, og det var et lille mindretal i forhold til dem, som forbrugte lokalarkivets formidlingsydelser. Kort sagt var der mere efterspørgsel efter arkivets formidling end efter dets samlinger.

Havde vi skrevet 1980, da den erkendelse opstod, ville den have ført til, at det var et moderne museum, Hvidovre

ville arbejde for. Men der havde altid været en lokal politisk dagsorden, som hed, at et museum skulle vi i hvert tilfælde ikke have i Hvidovre. Det hang uden tvivl sammen med oplevelsen af lokalmuseer som noget dødt og fortidigt og noget, som havde fokus på den landbohistorie, som oplevedes så frem i den udbyggede forstad.

Nu kom så en mulighed for at agere på erkendelsen i 2003, og svaret var at modernisere lokalarkivet i overensstemmelse med de behov erfaringerne havde vist os. I realiteten var skiftet

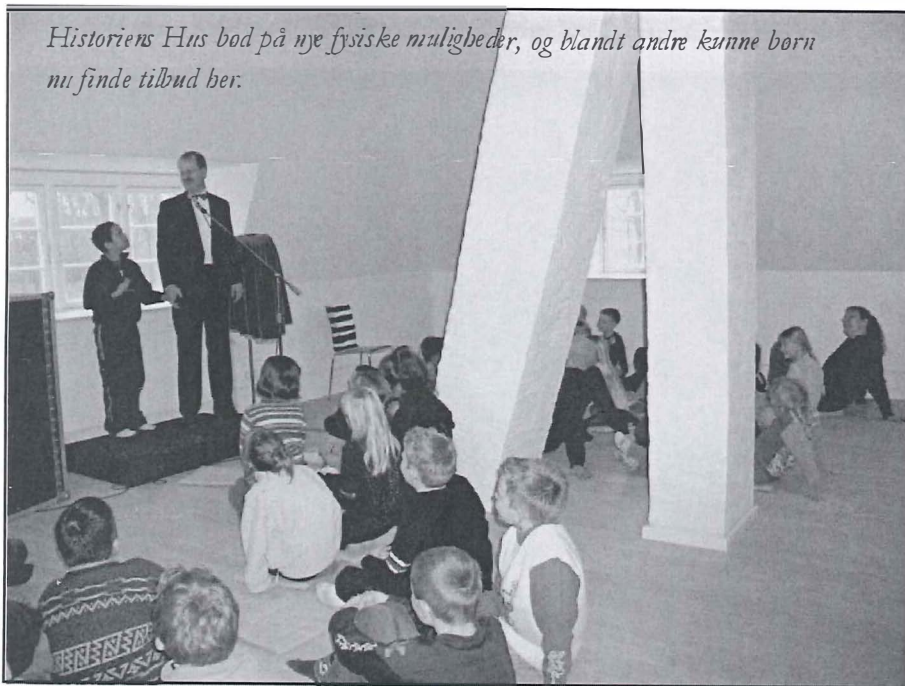

indledt, da Hvidovre Lokalarliv som omtalt lancerede formidlingskonceptet "Historien i Gaden".

Med udflytningen til Avedørelejren blev det aktuelt at tænke nyt på flere leder. Navneskiftet til "Historiens Hus Hvidovre" skulle symbolisere, at lokalhistorien havde udviklet sig voldsomt siden 1970-erne. Verden havde også forandret sig, og historien var ikke længere en endegyldig sandhed. I Historiens Hus skulle der være plads til histo-

rie i bred forstand, både den folkelige og den professionelle. Derfor åbnede huset med en udstilling, som for en stor del skyldtes folkeligt arbejde, og som gav plads for et samarbejde mellem Hvidovre Lokalhistoriske Selskab og det nye Avedøreselskabet. Der skulle også være plads til historierne, så historiefortælling for børn blev der også plads til i Historiens Hus første tid. Historiens Hus Hvidovre var i juni 2003 det første Historiens Hus i Dan-

Historiens Hus bod på nye fysiske muligheder, og blandt andre kunne børn nu finde tilbud her.

mark. Siden er der kommet Historiens Hus i både Middelfart og Ringsted, og flere er på vej.

De nye omgivelser og de nye flotte rammer i Avedørelejrens gamle officersmesse satte en ny dagsorden for lokalhistorisk arkiv. Pludselig skulle der leveres serier af rundvisninger i lejren, og Vestvolden blev også et område, der skulle formidles, ligesom Avedøre Flyveplads havde været det siden 2002.

Cirkusmuseet

I Avedørelejren lå der allerede en kulturhistorisk institution i form af Cirkusmuseet. Det var placeret i lejrens hovedbygning og rummede Nordeuropas største samling af cirkus- og artisthistoriske effekter og billeder.

Museet var selvejende i en konstruktion, hvor Københavns Amt og Hvidovre Kommune betalte for driften. Museet var en spinkel konstruktion med en

Ved sammenlægningen med Cirkusmuseet fik Hvidovre Kommune en kulturhistorisk sektor. Sammenlægningen banede vej for etablering af et reelt fagligt miljø og en vis størrelse omkring kulturhistorien.

minimal bemanning, så da Amtet trak sig ud efterlod det Cirkusmuseet i økonomisk og driftsmæssigt uføre. I forbindelse med overlevelsplanerne for museet blev det oplagt at etablere samdrift med Historiens Hus, der jo ikke bare var nabo, men også en kulturhistorisk institution. Samdrift indebar

muligheder for driftsgevinster på ledelse og administration, men en forudsætning var, at Cirkusmuseet fik ansat fagligt uddannet personale, hvilket blev en realitet i foråret 2004.

Det samlede personale ved Kulturhistorisk Enheds to afdelinger, Historiens Hus og Cirkusmuseet, som det varsammensat i juni 2007. Fra venstre: Poul Sverrild, Erik Randal Lund, Tamara Chrapot, Lisbeth Hollensen, Birte Gerdes, Mikkel Knudsen, Betina Beck Galskelint, Randi Romerdahl, Anja Olsen, Kitt Boding-Jensen, Signe Sparrenohn

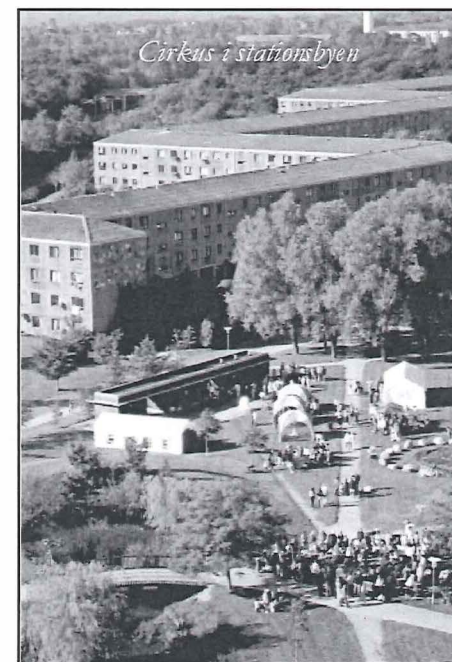
Kulturhistorisk Enhed

Historiens Hus blev nu en afdeling i Kulturhistorisk Enhed, som var fællesbetegnelse for den institution, som rummede hele Hvidovre Kommunes indsats på det kulturhistoriske område. Hele arbejdet med at gøre Cirkusmuseet til en kommunal institution og med at sikre en acceptabel drift kom i de næste år til at påvirke den lokale kulturhistoriske indsats fra Historiens Hus. Selv om der var blevet ansat to museumsinspektorer, som i løbet af to år fik museets besøgstal til at vokse fra omkring 4.000 til 10.000, så krævede museets udviklingsplaner flere personalemæssige ressourcer, som måtte gå fra Historiens Hus. Ikke mindst planerne om et oplevelsescenter i tilknytning til museet, som er baseret på ekstern finansiering på 8 millioner, stiller store krav.

Historiens Hus rummer i dag hele Kulturhistorisk Enheds personale, og opgaverne er organiseret, så de fleste varetager opgaver i begge afdelinger. Men afdelingerne henvender sig til hvert sit publikum, og samdriften er ikke noget, vi skilter med.

Statsanerkendelsesansøgning

Da den samlede institutions ressourcer slet ikke modsvarer opgaverne, var det oplagt at søge yderligere finansiering udefra. Med amtemes nedlæggelse var der kun staten tilbage som partner. Der var en eksisterende forestilling om, at Cirkusmuseet ville kunne få en statsanerkendelse som kulturhistorisk museum, men det kunne Kulturarvstyrelsen ved en forespørgsel meget hurtigt afvise.

Dérимod kunne det ifølge Kulturarvstyrelsen tænkes, at Historiens Hus kunne blive statsanerkendt som et lokalt kulturhistorisk museum på grund af sin særlige indsats omkring forstads- og byhistorien. På baggrund af den melding gik Historiens Hus i gang med en ansøgning, som i juni 2005 blev godkendt af kommunalbestyrelsen og derpå indsendt til styrelsen. Siden er Historiens Hus blevet evalueret af styrelsen, og ansøgningen ligger i skrivende stund i kulturministeriets departement og afventer ministerens beslutning. Får Historiens Hus statsanerkendelsen, betyder det, at Lokalhistorisk Arkiv endegyldigt ophører som institution, men fortsætter sin virksomhed i form af et utraditionelt museum.

Kulturarvskommune

Mange års indsats på formidlingsområdet og Historien i Gadens nytænkning bar frugt, da Kulturarvstyrelsen og fonden Realdania i februar 2006 udpegede

fire kulturarvskommuner, og Hvidovre blev én af dem!

Arbejdet med kulturarvskommuneprojektet ophører med udgangen af 2007, men resultaterne skulle gerne række mange år ud i fremtiden. I korthed handler projektet "Kulturarv 2650" om at udvikle metoder til at arbejde med bevaring af industrisamfundets kulturarv. Resultatet skal blive synligt i den kommende Kommuneplan 2009, hvor det gerne skal være lykkedes at indarbejde en ny kulturarvstænkning i hele den kommunale planlægning.

En foreløbig konklusion

At Hvidovre fik et lokalhistorisk arkiv og ikke et museum var ikke kun et tilfælde, men havde også den baggrund, at lokal historie ikke var noget, som fyldte i så ung et samfund, som forstaden Hvidovre var i efterkrigstiden. Vi fik det lokalhistoriske arkiv i begyndelsen af 1970-erne ligesom så mange andre kommuner, men de ydelser, borger-

ne efterspurgte hørte nærmere hjemme i et museum.

Lokalhistorisk Arkiv har gennem mere end ti år arbejdet med nye formidlingsformer, som har bragt institutionen i nærmere slægtskab med museerne end arkiverne, men det skal ikke sløre, at netop vores store styrke er afsættet i arkivmaterialernes historier frem for et traditionelt museumsafsæt i genstande. Det har givet os mulighed for at være mere eksperimenterende og har sikret frie rammer omkring den kulturhistoriske tænkning. Ikke mindst har det givet mulighed for en kontakt til Hvidovres

borgere, som har været og er helt central vor institutionens virke. Hvis rejsen fra Hvidovre Kommunes Lokalhistoriske Arkiv til Historiens Hus Hvidovre fortsætter over i museet Historiens Huse Hvidovre, så er rejsen bevis på værdien af det arbejde, som arkivet har været ramme om. Uden arkivet – ingen historier, men for at give historierne liv, skal de ud blandt borgerne, og den opgave løses måske ikke bedst af et arkiv, men af et Historiens Hus.

Et Lokalhistorisk Projekt

Lisbeth Magnussen

For et par år siden arrangerede Poul Sverrild og jeg en lokal- og kulturhistorisk rundtur i Hvidovre for Handels- højskolens Kunstforening. Vi havde lidt provokatorisk kaldt det ”Kan man bo i Hvidovre?” og deltagerne var uhyre overraskede, ja nærmest overrumpede over, hvad de så og hørte.

”Hvidovre bliver aldrig det samme igen” hørte jeg flere sige senere, med begejstring i stemmen – de havde slet ikke forestillet sig, at der kunne være så meget interessant i en forstadskommune!

Sådan havde jeg det også selv, da jeg i 1985 blev ringet op af Arbejdsformidlingen og spurgt, om jeg ville have et job på noget der hed Lokalhistorisk Projekt i Hvidovre Kommune. Jeg havde på det tidspunkt boet en halv snes år i kommunens allemordligste del, og jeg mindes ikke nogensinde at have sat mine ben syd for Brostykkevej! Den dag en fortalte mig, at Hvidovre havde

en havn, troede jeg det var løgn.

I en tid med stor akademikerarbejdsløshed var det et held for en kultursociolog som mig at få tilbudt et job. Og det blev til fire spændende og lærerige år, hvor jeg havde det privilegium dagligt at beskæftige mig med lokalhistorie og komme rundt i alle hjørner af kommunen og få en helt ny og anderledes identitetsfølelse, som næsten – men også kun næsten – kan måle sig med at være født og opvokset i Hvidovre. Den viden og indsigt jeg fik i den lokale historie i de år, gav efterfølgende en god følelse af forankring og tilhørsforhold, som jeg nødtigt ville have undværet.

I det følgende vil jeg beskrive det projekt, som i ca. fem år gav meningsfuldt arbejde til unge arbejdsløse og som samtidig gav en gevaldig saltvandsindsprøjtning til det lokalhistoriske arbejde i Hvidovre.

Lokalhistorisk Projekt 1984-89

Lokalhistorisk Projekt var et beskæftigelsesprojekt for unge arbejdsløse. I en tid med høj ungdomsarbejdsløshed havde Hvidovre Kommune et helt unikt tilbud til unge, der ikke umiddelbart tændte på mere traditionelle håndværksprojekter. En del af de unge ledige havde brug for at samle points til en uddannelsesplads eller ventede på en lære-/praktikplads, og for dem var det fra 1984 en mulighed at blive ansat på et projekt, hvor opgaven var at indsamle, bearbejde og formidle lokalhistorisk materiale.

Der var plads til fem unge, som kunne være ansat i op til ni måneder. Det første projektfordøb, der på mange leder havde karakter af et forsøgsforløb, handlede om Hvidovre i perioden 1925-40. Rammen var bestemt af, at der forelå en lokalhistorisk beskrivelse af lokalsamfundets udvikling frem til 1925, og der var således et oplagt hul at fylde ud. Projektet gik i praksis ud på at indsamle dagliglivsdokumentation for perioden, og det skete i form af interviews med ældre medborgere, lån og affotografering af fotos og arkivalier og afsøgning af lokalpressen. Resultatet

blev op mod 50 interviews, som i bearbejdet form og sammen med andet relevant materiale og billeder blev til fire bøger på i alt omkring 400 sider. Bøgerne blev anvendt i historieundervisningen i kommunens skoler, og blev også solgt til interesserede borgere. Et nyt hold unge startede i begyndelsen af 1985 med et tema om det sociale boligbyggeri 1945-60. Netop denne type byggeri var den mest markante nyudvikling i kommunen i efterkrigstiden, og for nogle byggeriers vedkommende var der tale om spændende og nyskabende arkitektur. Foruden at undersøge 50'ernes boligpolitik og arkitektur med et lokalt udgangspunkt, var det hensigten at fokusere på en mere socialhistorisk beskrivelse af levevilkårene for de familier, der i stort tal flyttede ind i de nye boliger. Kodeordene var således boligmiljø og hverdagslivshistorie, samtidig med, at det blev sat ind i en bredere historisk og samfundsmæssig ramme, for at perspektivere de lokale udviklingstræk.

Det var noget af en udfordring for de unge ufaglærte at blive kastet ud i sådan en opgave! Efter et introduktionsforløb med udvalgte tekster, mundtlige oplæg, lokale film samt besøg på Arbejdermu-

seets 50'er-udstilling, blev der arbejdet såvel teoretisk som praktisk med fotografering, mørkekammerarbejde, interviewteknik, båndoptagerbetjening og lyd-dias-teknik.

Herefter kunne de unge så gå i gang med at tage kontakt til beboere, der skulle interviewes – erindringsindsamlingen omfattede i alt 44 interviews.

Relevante årgange af Hvidovre Avis blev set igennem, og der blev indsamlet materiale fra bl.a. kommunens byggesagskontor, diverse artikler fra eksempelvis arkitektfaglige tidsskrifter samt boligselskabernes arkiver. Samtlige 17 sociale boligbyggerier blev gennemfotograferet og ældre fotos, som var lånt hos arkitekter, beboere

Lokalhistorisk Projekt var et kommunalt beskæftigelsesprojekt for unge arbejdsløse, der blev startet i 1984 under lov om jobskabelse. I alt 35-40 unge var ansat i perioden 1984-89. Fra sommeren 1987 blev projektet integreret i Lokalhistorisk Arkiv, og i efteråret 1989 lukkede kommunen projektet. Poul Sverrild og Lisbeth Magnussen ses fra venstre som barboldsviis nr. 2 og 6. Stephano Gonzalez i midten kom senere på filmskolen.

og boligselskaber, blev affotograferet. Dernæst fulgte en meget intensiv periode med at bearbejde og redigere stoffet, som blev formidlet i artikler, radioudsendelser, et flot lyd-dias-show og en plancheudstilling.

Radioudsendelserne blev produceret efter henvendelse fra Hvidovre Nærradio, som kørte en udsendelsesrække med titlen "ældre fortæller". To af de unge fik til opgave at producere fem radioudsendelser á 30 min. under vejledning af radiomedarbejderen. Der skulle udvælges egnede interviewklip, findes tidstypisk musik og formuleres speak, som skulle introducere emnet og interviewpersonerne for lytterne og kæde de enkelte dele af udsendelse sammen. Den tekniske side af sagen, med sammenklipping og redigering, skulle de også selv stå for.

Som allerede nævnt blev der også produceret et lyd-dias-show, hvis tilblivelse blev en både lærerig og kreativ proces. Efter et kort pilotprojekt (for at blive fortrolig med teknikken og de sædige virkemidler, der kendetegner et lyd-dias-show), kunne den egentlige produktion begynde. Mange billeder, både nye og gamle, skulle vælges ud og sættes i rækkefølge, tekstbilleder skulle

designes, musik og interviewklip findes frem og billede- og lydside skulle redigeres, således at den rette 'filmiske effekt' kunne opnås.

Det var en stor aften, da den færdige lyd-dias-serie endelig kunne vises for en større kreds, og hvor den mest markante arkitekt, Svenn Eske Kristensen (som bl.a. stod for parkbebyggelsen Bredalsparken) var til stede og kunne fortælle om visionerne og tankerne bag de almennyttige boliger i Hvidovre. Endnu et resultat af arbejdet med bo-

Citat fra unge i projektet:

"Jeg skal holde op nu, fordi jeg har fået en læreplads. Det har hjulpet mig til at kunne stå frem selv, fordi man har været ude at møde en masse mennesker, og når man sidder til en samtale hos den fremmede nye arbejdsgiver, så har man lettere ved at udtrykke sig, fordi det har man altså bare skullet her på projektet. Jeg er blevet lidt mere selvstændig, og så har det givet mig en masse arbejde med maskinskrivning, som jeg er blevet mere ferm til."

ligtemaet blev en plancheudstilling med titlen "Oplevelser, udfordring, viden", der i december 85 kunne ses på Hovedbiblioteket.

Formidling i fokus

I projekterne var formidlingen i centrum. Der skulle fremstilles konkrete produkter og det var samtidig en motiverende faktor for nogle unge, for hvem det helst ikke skulle minde alt for meget om folkeskolen.

Udgangspunktet var, at det var lysten, der skulle drive værket. Lysten og interessen for det konkrete em-

ne var der ikke fra starten – de fleste unge havde en ret diffus opfattelse af, hvad de gik ind til ved ansættelsens start. Men de påbegyndte en læreproces, som blev understøttet af kravet om formidling: at producere et konkret produkt, som andre kunne have glæde af og som for den unge selv var det

synlige bevis på arbejdsindsatsen. Her spillede det sikkert ind, at produkter ikke bare blev udsendt i projektets navn, men at den/de enkelte producenter fik navn på produktet.

Som daglige ledere havde Poul Sverrild og jeg den grundholdning, at de unge

skulle påtage sig et ansvar, i vid udstrækning selv tilrettelægge deres arbejdsdag og klare de faglige opgaver. Disse krav forventede vi honoreret indtil det modsatte var bevist, hvilket var noget af en udfordring for de unge, men ofte viste det sig, at de kunne/turde mere end vi (og de selv!) havde troet og forventet, hvilket

medvirkede til at de udviklede selvstændighed og selvtillid. Det faglige var i centrum. Ud over det specifikt historiefaglige, lærte de unge bl.a. interviewteknik, fotografering og billedfremstilling, maskinskrivning, metodeovervejelser og forskellige formidlingsformer. For mange af dem blev

det også en god læreproces. De fik øget selvtillid ved f.eks. at skulle ringe til vildt fremmede mennesker og aftale et interview, og senere gennemføre det.

De fik lært at arbejde selvstændigt ved f.eks. at have ansvaret for at fremkalde billeder i mørkekammeret. Sociale

kompetencer blev også trænet: samarbejde i mindre grupper, at turde stå frem i større forsamlinger og holde oplæg eller kaste sig ud i radioproduktion.

Yderligere en ting anså vi for vigtig, nemlig at arbejdet skulle bidrage til en anden historieopfattelse end den, der traditionelt formidles i skolen. At arbejdet

med lokalhistorie også er "din og min historie", at viden om det lokale miljø i fortid og nutid kan give nyttige og perspektivrige pejlinger af fremtiden og, måske frem for alt, at det at være 'barfodshistoriker' og selv indsamle, bearbejde og formidle historie er fundamentalt anderledes end at gennem-

pløje tykke lærebøger i historie.

Efter 50'er-projektet blev der arbejdet med flere forskellige temaer, bl.a. om Kalvebodeme, hvor der både blev fremstillet en lyd-dias-serie og udgivet en turguide ("Kalvebodeme – natur/retur"), som skulle give Hvidovrebor-

gere og andre interesserede inspiration til gå- og cykelture. Beskrivelse af udenørs kunsti kommunen var en anden opgave, som blev løst i samarbejde med biblioteket, og hvor der blev udgivet en fin lille illustreret bog, hvor de enkelte kunstværker var kommenteret af kunstneren.

Et meget omfattende

projekt om ungdomskultur i 70'erne nåede desværre ikke at blive tilendbragt inden kommunen lukkede Lokalhistorisk Projekt, men meget materiale blev heldigvis indsamlet og registreret, og derved fik Lokalhistorisk Arkiv sikret sig et græsrodsarkiv.

Og så er vi fremme ved endnu en poin-

Citat fra unge i projektet

"Jeg føler også jeg er blevet mere selvstændig, fordi arbejdsopgaverne er meget baseret på, at det er dig selv, der skal klare det, det er dig selv, der skal ud at snakke med folk, og du skal tage nogle initiativer. På den måde kommer man også bedre i gang derhjemme med at tage initiativer til forskellige ting. Så har man også lært noget fagligt. Lært at tage billeder, lært, hvordan man interviewer folk og lært at skrive på maskine."

te, nemlig at projektindsatsen betød en væsentlig styrkelse af det kultur- og lokalhistoriske arbejde i kommunen, først og fremmest i forhold til Lokalhistorisk Arkiv, som med en ekstra arbejdsstyrke kunne målrette en indsamlingsindsats og som fik registreret mange arkivalier (sær billeder) ud over det rent projekt-indsamlede materiale. Der-til kom hele formidlingsaspektet, som også havde stor værdi for både Arkivet og for Lokalhistorisk Selskab, bl.a. fordi produkterne var med til at skabe opmærksomhed om lokalhistorien. Og førte til flere afleveringer. Lokalhistorisk Selskab fik produceret sit medlemsblad og fik skrevet og trykt mange af dets møde- og arrangementsindkaldelser. Projektdelegerne bidrog flere gange med foredrag og lyd-dias-show i Selskabets møderække. Det gav vitaminer til lokalhistorien i den periode at have et 'flyvende korps' af unge, der aktivt op søgte, indsamlede, registrerede, bearbejdede og videreformidlede lokalhistorisk materiale samtidig med, at de fik styrket deres faglige og sociale kompetencer. Jeg tør vove den påstand, at efter endt ansættelse blev Hvidovre aldrig det samme igen!

"Ja, når man kommer hjem og ser TV-avisen, så kan man sidde og grine af interviewerens teknik, nu når vi selv har lært noget om det, også når man ser på folks billeder.... Det vigtigste jeg har lært, det er i virkeligheden, at man ikke skal være bange for at tage telefonen og ringe til nogle vildt fremmede, og at man ikke skal være bange for at henvende sig på et eller andet kontor – bare hoppe lige ud i det.

Vi har jo skullet hoppe ud i det 40 gange, og efterhånden vænner man sig jo til det. Førhen var Hvidovre temmelig fremmed for mig, jeg kendte kun lige 500 meter fra, hvor jeg boede, men nu kan man slippe mig løs hvor som helst i Hvidovre og jeg vil kunne finde hvad som helst. Jeg har lært temmelig meget om byen Hvidovre; uanset hvor man lavede sådan et lokalhistorisk projekt, så tror jeg det kunne være meget interessant, for alle vil jo gerne lære deres by at kende."

(uddrag fra radioudsendelse om projektet i Københavns Radio d. 8.10.1985)

Et kvart århundrede på tryk

Hans Chr. Thomsen

Sådan ca. 2.300 sider udgør 25 års udgivelse af Hvidovre Lokalhistoriske Selskabs medlemsblad svarende til ca. 3 kg lokalhistorie. Det er ikke så ringe endda. Og så er det baseret på frivilligt arbejde kombineret med et kommunalt ditto – en god kombination. 94 numre

er det blevet til. Fire numre pr. år bortset fra de to første år med kun hver en udgivelse. Masser af billedstof med vægten på fotografi, strømme af referater og arrangementer, bjerge af meddelelser, opmarch af bestyrelser og ikke at forglemme udflugter i ny og næ.

Eget liv er værd at gæste eller .....

Hovedindholdet af bladet har gennem alle årene været erindringer pænt fordelt over mere end første halvdel af det forrige århundrede. Der er erindringer i en muntre ende fra mellemkrigsiden – "I nr. 28 boede hr. og fru Jensen. Konen var meget hellig. En gang kom hun ind i haven. Jensen var en glad og rar mand, og han sagde: "Se nogle dejlige grøntsager, jeg har lavet til dig" Her til svarede konen: "Det er ikke dig, der har lavet dem, det er Vor Herre". Næste år kom fru Jensen atter ind i haven, men der var slet ikke gjort noget ved

jorden. Nu sagde fru Jensen: "Jeg syntes ikke du har lavet nogle grøntsager". Hertil svarede Jensen: "Nej, Vor Herre ville ikke have nogle i år".

Og der er erindringer i den alt andet end morsomme ende: "På Herlufholmsvej i Vanløse ligger der en fin villa med karnap og fine sorte tagsten. Hvem der nu bebor den ved jeg ikke – vel sagtens er den nu rammen om et almindeligt familieliv. Men engang var den rammen om alt andet end lykkeligt familieliv. I hvert fald kan de mennesker, der nu bor der være glade for at væggene ikke kan tale. Når jeg ser huset i dag, får jeg det dårligt. Og jeg kommer til at tænke tilbage på de mange børn, der har fået forkvaklet og ødelagt deres barndom dér, fordi en sadistisk plejemor uhindret kunne styre sine lyster."

Det lader vi lige stå et øjeblik. Og der er erindringer fra modstandsbevægelsen og det modsatte, fra befrielsen, fra en karriere i politik, et liv i biblioteksvæsnet. Der er bondeerindringer, erindringer af købmænd, skolelærere og arbejdere. Erindringer fra barndommen og skolegangen. Erindringer om kærlighed med og uden eget tag over hovedet, og – ikke under-

ligt - tilflyttererindringer, tilflyttererindringer og atter tilflyttererindringer. Typisk for mange af dem er den optimisme, der stammer fra et samfund i økonomisk opdrift. Livet i et uisoleret bræddeskur fremtræder mildere, når det genopleves i et isoleret parcelhus med oliefy, fyldt fryser og vin på reolen. Overhovedet er fortællingen om Hvidovre en fortælling om bedre liv. Der er naturligvis undtagelser, men generelt **kom** Hvidovre videre – for at parafrasere det gamle by-slogan: Hvidovre vil videre.

Men som sagt: erindringene fylder meget og godt. Selskabets blad er i den forstand også et blad om og af medlemmerne selv.

I begyndelsen var kirken og skolen

Men lokalhistorien handler naturligvis om andet end erindringer, og her er der nogle områder i kommunen der suger mere opmærksomhed til sig end andre. Rytterskolen, Hvidovre kirke og kirkegården f.eks. De går igen. Deres alder giver dem en slags førstefødselsret til historien – i begyndelsen var kirken ... Sønderkærskolen er en anden ganganger. Dens begyndelsehistorie er fortalt,

fotograferet og erindret i mange forskellige udgaver. Førstelæreren, Claus Petersen, fylder mere i erindringerne end samtlige borgmestre for at vælge en sammenligning. Noget særligt ved Hvidovre i 1920'erne var i øvrigt, at såvel voksne som børn skulle starte et nyt liv. Børene i den nybyggede Kette-

vejskole – i dag Sønderkærskolen - tilflytterfamilien i det selvbyggede "lysthus". Generelt ligner erindringene om skolen livet selv. De er løbet fulde af forbudelse, glæde, oplevelse af fællesskab, af ensomhed, af klassemodsætninger, af køn og kønsforskelle, af ordblindhed, af at føle sig dum/klog osv.

Skolen er på godt og ondt en skole for livet.

Med voks og PC

I en lang årrække blev bladet håndsæt på god gammeldags maner med saks, voks og lysbord. Det skete forskellige steder. Overvejende i kælderen på Medborgerhuset, men i en periode også på Sønderkærskolen og nogle gange ved aftenstide på Rytter-skolens loft.

Det var en omstændelig proces. Artiklerne blev skåret og passet til på et lysbord og derefter klæbet på ark med voks. Fotografiernes størrelse blev ændret i den retning man nu ønskede og rastet – som det hedder – dvs. gjort teknisk klar til trykkeren.

Oven i dette kom de æstetiske regler for en bladside. Man lægger mærke til det, hvis de ikke er i orden. Der er f.eks. med linieme på en bladside som med et hold rekrutter på en ekse-

serplads, de skal stå på række og geled uden for mange afvigelser - afvigelser ses *at once!* Og så er der horeungerne. De har ingen gang i spalterne på et borgerligt lay out. Der er tale om et typografisk fagord, som betyder at et par ord i bunden af en spalte smutter op på første linie i en ny spalte. Det ser forkert ud, og de kan være svære at fjerne. Det kræver ofte, at man omskri-

ver at afsnit og forkorter det. Horeunger er ingen vdsignelse.

I de første mange år stod Poul Sverrild og Per E. Hansen for arbejdet med at layoute bladet på den gammeldags facon. Senere overtog Lisbeth Magnusen arbejdet - i en kortere periode

sammen med deres pt-redaktør. Hun var i begyndelsen af 1980erne leder af arkivets arbejdsløshedspjækt for unge, der indsamlede erindringsstof fra kommunens borgere til Arkivet. Pjæktet løb nogle år, hvorefter de unge overgik til arbejdsmarkedscenteret eller

242, som det hed dengang.

Men der kom andre tider og ny teknologi. I begyndelsen af 1990erne blev de første Pc'er taget i lokalhistorisk brug. 14.000 kr. måtte man dengang slippe for en helt almindelig stationær PC, som havde mindre kraft end en mobiltelefon har i dag. Alligevel var der tale om et kæmpe fremskridt. Man kunne nu nøjes med at

De to redaktører - Hans Chr. Thomsen og Poul Sverrild - i samtale med formanden for Tværpilen Ester K. Pedersen ved et Rytter-skolearrangement tilbage i begyndelsen af 1990erne

aflevere en diskette til trykkeren i Rådhuskælderen med den layoutede tekst, hvor der også var gjort plads til fotografieme. Sidstnævnte måtte dog stadig afleveres separat. Først i det ny århundrede begyndte hele processen at blive digitaliseret og Internettiseret.

I dag bliver artiklerne leveret over Internettet, fotografier bliver scannet direkte ind på Pc'en og lagret. Her kan de så forbedres så kopierne bliver bedre end originaleme. Man kan retouchere og arbejde med lys og farve. Og hvis man har brug for at transportere data uden brug af Internet, er der små smarte eksterne harddiske, som ikke fylder

meget mere end et par sukkerknalder. Og så koster de kun nogle få hundrede kroner og kan rumme et mindre bibliotek. I sandhed vi lever i nye tider, og det giver historisk kontrast, når man eksempel-

vis henter en 1800-tals håndskreven kilde ind i sådan et 21. århundrede-medie, der basalt set kun arbejder med uendelige kombinationer af 1-taller og nuller.

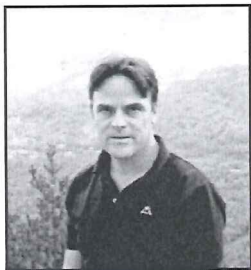

Redaktørerne

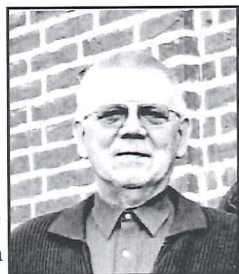
Bladet har haft 4 redaktører, som har lagt vægten på lokalhistorie – Poul Sverrild, Per E. Hansen, Lisbeth Magnussen og Hans Chr. Thomsen. De har været inde og ude som redaktører et par gange hver. Så har der været 1 redaktør, Dan Olsen, som primært så bladet som et meddelelsesblad. Til sammen har de været ankermand for bladet i 25 år.

Poul Sverrild åbnede de første par numre med at skrive om Hvidovres gamle kirke, Rytterskolen og lysthuse-
ne. Alle artikler havde hældning mod Hvidovres fysiske historie – men ikke kun. Det var en fokus, som udviklede sig gennem årene og som foreløbig er mundet ud i det aktuelle kulturarvsprojekt. Man kan i bladet følge en interesseforskydning fra det unikke til det typiske – fra eksempelvis en enestående kirke til byhistorie og et almindeligt parcelhuskvarter.

Poul Sverrild lavede bladet fra 1983-85, fra 1985-88 sammen med Per E. Hansen, og alene fra 2005-2006, og han indførte farve på for- og bagside.

Per E. Hansen åbnede med erindringer fra en tidlig barndom, og erindringsstof blev for ham et tilbagevendende tema – både i form af erindringer fra hans egen tid og som formidlingen af andres. Overhovedet er han den som – sammen med Poul Sverrild og Hans Chr. Thomsen – har bidraget mest med artikler gennem årene. Hans æresmedlemskab i selskabet er velfortjent. Han udvidede bladet fra 16 til 24 sider. Det kunne svinge lidt gennem årene men det typiske var de 24 sider. Krigen og livet langs Hvidovrevej og Hvidovregade blev undersøgt sammen med meget, meget andet. Og det blev også til en bog om billedhuggeren Pedersen-Dans liv. Da han blev formand for selskabet trådte han samtidig af som redaktør.

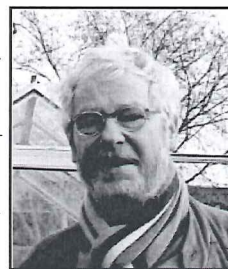

Per E. Hansens redaktørtid går fra 1985-88 sammen med Poul Sverrild, alene fra 1988-91 og 2000-2006.

Lisbeth Magnussen arbejdede især med besættelsehistorie og i hendes tid blev også det første resultat af en erindringsgruppes arbejde udgivet. Lisbeth Magnussens redaktørtid går fra 1991 – juni 1992 sammen med Hans Chr. Thomsen.

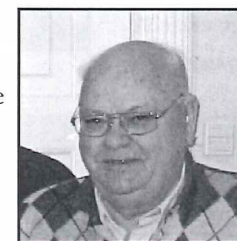

Hans Chr. Thomsen udvidede bladet til gennemsnitlig 38 sider, og leverede en række temanumre om Hvidovres byudvikling, om Hvidovres fremtid og kommunens forskønnelse, om Hvidovre kirkes ombygning, om selskabets første formand og kommunalpolitiker Jens Kristensen (som der også blev lavet en film om) og om kirkegården. Hans Chr. Thomsens redaktørtid går

fra 1991- juni 1992 sammen med Lisbeth Magnussen og alene fra august 1992-1995 og 2006-2007

Dan Olsen kom til i 1995, hvorefter han redigerede bladet frem til 2000. Han så det som sin primære opgave at lave et blad, der vægtede selskabet, arrangementer, meddelelser m.m. men ikke kun det. Lone Holden, der sammen med Lilly og Ernst Cortsen redigerede Hvidovre Sogns Kirkebog 1747-1777, skrev en række artikler til bladet i de år. I Dan Olsens tid lå bladet stabilt på 16 sider.

Kilder og private arkiver

Gennem årene har der især været nogle standhaftige og særlige kilder, som hver især har fokuseret på udvalgte områder, de af en eller anden grund har haft særlig øje for. Kilder som Selskabet og bladet ikke har kunnet være foruden. Det gælder

Svend Mortensen, der gennem en årrække samlede data og fokuserede på sin grundejerforening Strandvang i den sydlige ende af kommunen.

Sørens Kudsk og hans interesse for livet ved Stranden, hvor han har levet sit liv og berettet om det på bånd til Lokalhistorisk Arkiv, ligesom han har leveret fotografier og altid stillet op til interview.

Nu afdøde **Helge Wiese** var den centrale kilde, til dele af modstanden i Hvidovre under besættelsen. Af gode grunde befandt det meste af hans arkiv sig i hovedet, men det var tilgængeligt grundet hans fremragende hukommelse og sans for detaljen.

Jens Kristensen er nærmest et tobenet leksikon, hvad angår kommunalpolitik i sidste halvdel af forrige århundrede plus et par ting eller tyve mere.

Slutteligt skal nævnes **Erling Groth**.

Han er den yngste af de 4 ovenstående og ved mere end de fleste om især græsrodsbevægelser her i kommunen. Arkivet har fået HIPS foreningsarkiv af ham, og hjemme har han kælderen fuld af foreningspapirer, båndoptagelser og fotografier. Der ligger en arbejdsmark der.

Elsted Jensen Man får ikke formidlet lokalhistorie alene ved at samle arkivalier og fotografier til huse. Kilderne skal også gøres tilgængelige, og det har Elsted givet sit bidrag til. Han så i en årrække Arkivets omkring 20.000 fotografier igennem, udvalgte de mest inte-

ressante, affotograferede dem og anbragte dem i 4 forskellige mapper indeholdende billeder fra Hvidovre nord, midt, syd og Avedøre. De mapper giver en god og hurtig introduktion til kommunens visuelle historie.

Afslutning

Gennem alle 25 år har bladet fungeret som en blanding af et foreningsblad og et lokalhistorisk tidsskrift. Vægten har været lagt forskellige steder, men begge elementer har hele tiden været til stede. I det nye århundrede fik bladet farver på for- og bagside, og Historiens hus gik ind som medudgiver, og i takt med at Arkivets ekspansion på forskellige områder fungerer bladet nu også i forlængelse af Arkivets Kulturarvsprojekt, ligesom artikler med lokalhistorisk relevans fra Cirkusmuseet vil blive trykt. Trods de mange år er der dog stadig nok at tage fat på. Hvidovre er langt fra udtømmende fortalt. Der er endnu ikke skrevet idrætshistorie, skolehistorie, nyere kommunalpolitisk historie, og erhvervslivet er totalt fraværende – og det i en tid, hvor indkøbscentrene udgør en mærkelig blanding af fællesturn og forbrugskirke. Filmbyen er heller

ikke skildret – hverken hos os, i lokalavisen eller i andre medier for den sags skyld. Der er altså nok at tage fat på i det næste kvarte og nye århundrede.

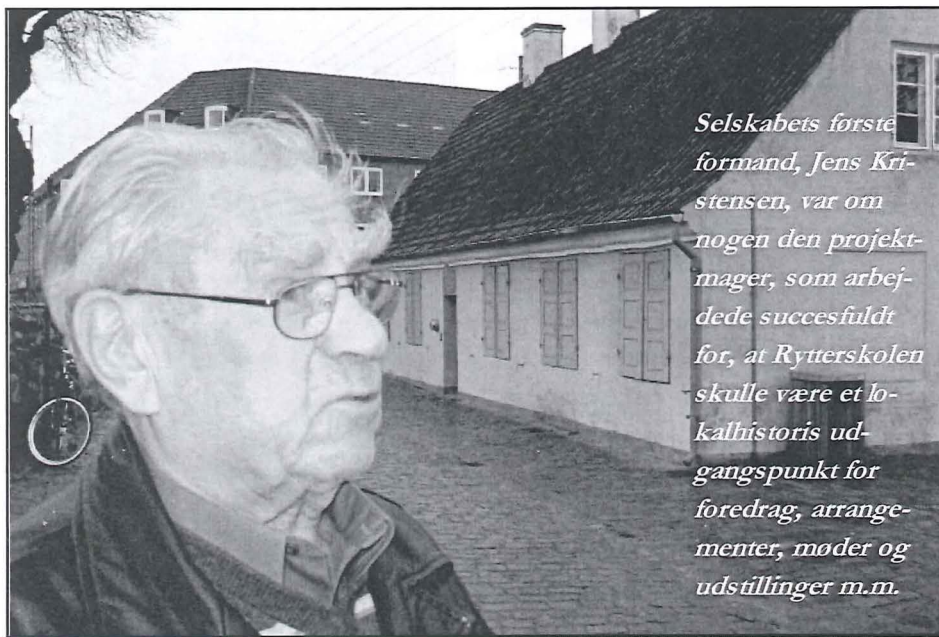
Rytterskolen

Hans Chr. Thomsen

Rytterskole og lokalhistorie udgør et naturligt parforhold. Ikke bare har de fortiden til fælles, de har også begge fokuseret på oplysning henholdsvis som Rytterskole og gennem Selskabets historiefornidling. De to passer som

hånd i handske, men sådan er det ikke altid blevet opfattet. Engang havde kommunalbestyrelsen f.eks. planer om at gøre den gamle bygning til musikbibliotek eller hyggekre. Et bymuseum var også oppe at vende. Det kommer vi

Selskabets første formand, Jens Kristensen, var om nogen den projekt-mager, som arbejdede succesfuldt for, at Rytterskolen skulle være et lokalhistorisk udgangspunkt for foredrag, arrangementer, møder og udstillinger m.m.

tilbage til.

Rytterskolens nutidige historie begynder med et lejemalets forudsigelige ophør. Op gennem forrige århundrede havde skolen været et kunstnerhus, beboet af billedhuggeren Pedersen-Dan og siden kunstnerægteparet Budtz Müller. Det midlertidige lejemål afstedkom senere adskillige spekulationer om, hvad huset skulle bruges til efter lejemålets ophør.

Fredning, sulekar og renovering

1948 havde kommunalbestyrelsen taget initiativ til at frede huset, og i 1950 blev fredningen gennemført. I begyndelsen af 1960'erne begyndte kommunalbestyrelsen så for første gang at gøre sig tanker om husets fremtidige anvendelse og arbejdede bl.a. med forslag om at bruge Rytterskolen som bymuseum. Der blev da også indsamlet diverse genstande så som et sulekar, en høstle og en decimalvægt – ikke genstande, som fik den store respekt hos selska-

Rytterskolen i 1950'erne før renoveringen begyndte

bets første formand, Jens Kristensen – hverken dengang eller nu. "En decimalvægt er sku en decimalvægt, og den blev brugt over hele landet. Det samme gælder en host-le. Der er ikke noget specielt lokalt ved dem", som han så træffende siger. Tankeme om et bymuseum var typiske for den tid, fortæller han. Hver by ville have sit bymuseum, men projektet fik ingen gang på jorden i Hvidovre.

Der blev arbejdet med forslaget frem til 1967, og så gik det i sig selv. I dets sted

trådte en forestilling om at bruge Rytterskolen som hygge-kro eller musikbibliotek, men det fik heller ingen gang på jorden. Samme vej gik det med næste forslag, der ville bruge huset til mødelokale, og lejemålet blev forlænget.

I 1980 døde Budtz Müllers kone, Frida, og ægteparrets datter overtog huset, der efterhånden trængte til en endog meget kærlig hånd. Fredningsstyrelsen tilbød at støtte en udvendig renovering, hvis kommunen fremover ville påtage sig vedligeholdelsen. Det ville den, og re-

noveringen blev gennemført.

I 1985 udløb lejemålet, og kommunen besluttede sig for ikke at forlænge det og gik i stedet ind for en total renovering, som blev færdig i 1989.

Inden det skete havde bl.a. Jens Kristensen argumenteret for at få huset til Lokalhistorisk Selskab og Arkivet. Bestræbelserne mødte stor velvilje, og i 1989 lykkedes det, dog ikke på en sådan måde at Arkivet flyttede ind. Dertil var husets loft for skrøbeligt og stedet for lille. I stedet blev det besluttet, at

bruge Rytterskolen til mødeaktiviteter, udstillingsvirksomhed og studieaktiviteter med lokalhistorisk relevans.

Rytterskoledage m.m.

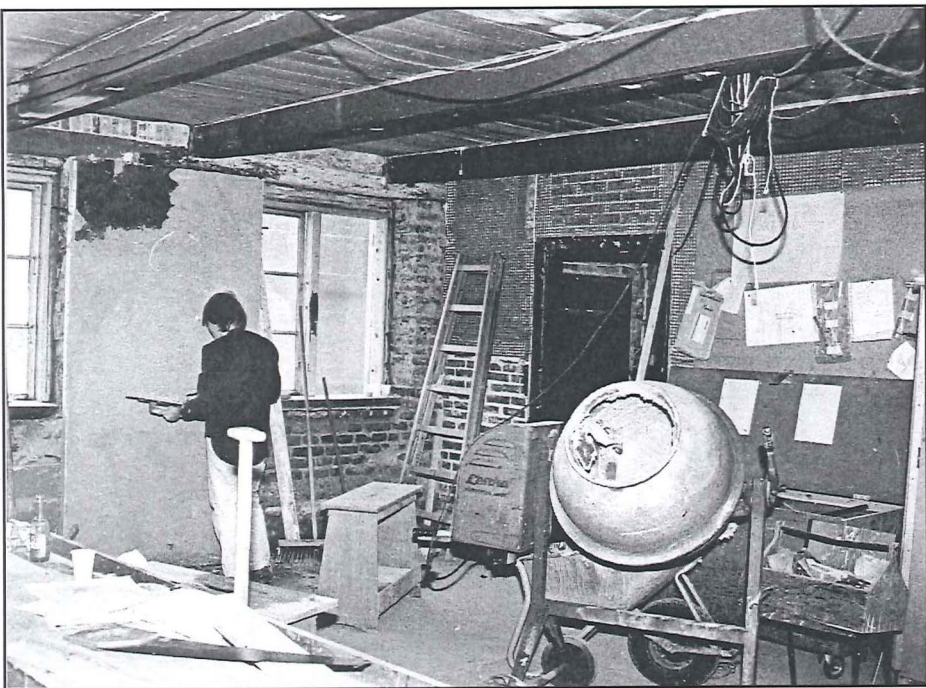
Kort tid efter overdragelsen blev Rytterskolen i 1991, 1992 og 1993 centrum for årlig tilbagevendende Rytterskoledage. Der var tale om historiske dage med forskellige tiltag. I 1991 var der bl.a. en gennemgang af Hvidovregitteret på Hvidovre Torv, filmforevisning

og salg af en ny bog om Avedøre. I 1992 var temaet gamle håndværk, historiske vandringer i Hvidovregade og på Hvidovre Kirkegård, filmforevisning og planceudstilling, boder for den arkæologiske forening Tværpilen og brugerrådet fra Holmegaard Bibliotek. Året efter var der børnelege, auktion over dragter fra egnsspillet m.m. Ved 50 året for befrielsen i 1995 løb et andet større arrangement af stablen med genindvielsen af mindestenen –

der sårme år var flyttet fra Medborgerhuset til Rytterskolen - kransenedlagelse, premiere på en ny film om Hvidovrekompaniet, oplæsning, musik og sang. Solen trompet-blæst ned fra kirketårnet, og højtideligheden blev rundet af med et stort festfyrværkeri. Rytterskolen var hermed blevet et velegnet sted, til arrangementer med et historisk indhold. Kommunen havde fået sig et defineret begivenhedscentrum.

Erindringegruppen

I 1990 blev der oprettet en erindringsgruppe, der mødtes jævnligt på Rytterskolen for at oplæse og inspirere hinanden. I begyndelsen med Poul Sverrild som ankermand, senere med Knud Vejle ved roret og i dag med Henny Paaske på broen. Gruppen er med sine 17 år en solid succes og dens arbejder udkom i bladet i begyndelsen af 1990'erne.

Meningen med erindringeme var dels, at hver især kunne give sit eget liv form dvs. skabe en fortælling, og dels at få dokumenteret Vestegnsliv i det 20. århundrede. Henny Paaske fortæller at erindringegruppen i dag har 5 medlemmer. Selv er hun barnefødt i Hvidovre, medens resten af gruppen er tilflyttere. Deres opvækst er sket mange steder rundt omkring i landet, hvilket andre lokalhistoriske foreninger har nydt godt af. Gruppen mødes en gang om måneden og har det *meget* fornøjeligt med hinanden, fortæller Henny Paaske (tlf.: 3678 45 12), og opfordrer interesserede til at melde sig.

Tovholder Henny Paaske

Stuðiested

I 1993'erne rykkede slægtsforskere ind på Rytterskolen og har siden haft regelmæssige møder omkring kunsten at søge tilbage ad slægtens lange spor. Selskabets tredje formand, Dan Olsen, leder søgeprocessen blandt slægtsforskerne, hvis medlemstal gennem årene har vekslet fra 40 til de 26, der er i dag. Foreningen er på Internettet og kan downloade folketællinger og kirkebøger

og vise resultatet på en storskærm. Den ny teknologiske er kommet til den gamle rytterskole, og foreningen har egen hjemmeside.

Medens slægtsforskere arbejdede i stuen, har der nu og da også været studier på loftet over hovedet på dem. I 50-året for befrielsen havde deres pt-redaktør f.eks. et intenst samarbejde med Hvidovrekompagniets næstkommanderende, Helge Wiese, i forbindelse med en bog om kompagniet. Gennem 3 måneder mødtes vi på Rytterskolens loft. Ude foran på pladsen kørte rust-

vognen til og framed sin last, medens slægtsforskere inde i huset eftersøgte deres døde, og Wiese på 1. salen genoplivede sine gamle medkæmpere og deres handlinger gennem sine fortællinger. Nu og da kom enkelte personer eller hele grupper på besøg med mærkelige dæknævne og havde diskussioner om hvem, hvad og hvornår. Til sidst rykkede vi ned i stuen og optog en interviewfilm med Helge Wiese, og på Rådhuset godkendte de Wieses idé om

Et af talrige lokalhistoriske arrangementer ved Rytterskolen i 1990-erne

at flytte mindestenen ved Medborgerhuset ned til Rytterskolen.

Foreninger

Gennemgående brugere af Rytterskolen har gennem alle årene været bestyrelsen i Hvidovre Lokalhistoriske Selskab – og som nævnt slægtsforskere. Men andre har også fundet ly her. Det gælder f.eks. en gruppe pårørende til kræftramte og personalet på Natterberget for voldsramte kvinder, og der er flere, men de falder uden for denne

fremstilling.

Som et kuriosum skal lige nævnes, at Arkivet flyttede sit kontor til Rytterskolen dengang Medborgerhuset blev renoveret.

Rytterskolens fremtid vil blive en anden, nu hvor Arkivet er flyttet til Historiens Hus i Avedøre. Der vil stadig komme udstillinger og bestyrelsen vil stadig mødes der, men aktiviteten vil formentlig være anderledes. Hvem ved? Lad os tales ved om 25 år.

Afsløringen af Pedersen Dans "En moder" ved Rytterskolen

Er der fremtid i fortiden?

Ole Asbjørn

Er der fremtid i fortiden?

Ja!

Så enkelt kunne svaret være på det finudrigt stillede spørgsmål.

Gennem 25 år har Hvidovre Lokalhistoriske Selskabs medlemsblad været med til at bevise det. Som nær samarbejdspartner til Hvidovre Kommunes Arkiv – Historiens Hus – har selskabet kunnet udbrede kendskabet til og øge interessen for det lokalhistoriske i Hvidovre Kommune. Det er sket primært gennem afvikling af arrangementer, støtte til udgivelse af publikationer og udsendelse af 4 årlige medlemsblade.

Hvad er det mon, der gennem de mange år har kunnet interessere folk? Jeg tror, at vi som borgere ønsker at kende vore rødder. Hvorfor bor vi, hvor vi bor? Hvor kommer min familie fra? Hvordan har politikernes beslutninger

haft betydning for min og familiens hverdag? Det er tre spørgsmål, hvis besvarelse også vil være væsentlig for kommende generationer.

I en tid, hvor informationsmængden til den enkelte er overvældende og stadig stigende, er det vigtigt at have fast forankring i det nære. Det er derfor positivt, at der netop i disse år er fokus på historiske områder, der er knyttet til vores kommune.

Cirkusmuseet i Avedøre Lejren har modtaget flotte tilskud fra Realdania og Arbejdsmarkedsfonden. Det skulle gerne resultere i, at både tilrejsende turister og byens borgere herunder skoleelever kan få unikke oplevelser i et spændende lokalmiljø.

Hvidovres udnævnelse til kulturarvskommune – Kulturarv 2650 – og mulige fremtrædende placering i det

igangværende 175 millioners projekt omkring revitalisering af Københavns Befæstningsanlæg, hvor Vestvolden og Avedøre Flyveplads er centrale områder, kan være med til, at vi identificerer os med de positive ting i kommunen og har noget, vi er fælles om.

I den forbindelse er det, at Hvidovre Lokalhistoriske Selskab kan have en rolle at spille. Som støtte til Historiens Hus kan vi på flere fronter medvirke til at øge den historiske bevidsthed. Selskabets Kulturister vil fortsat medvirke ved afvikling af arrangementer, og Selskabets øvrige virksomhed vil kunne

tage udgangspunkt i de ovennævnte interessedområder. Det er vigtigt, at så mange som muligt er med i dette arbejde, og det er derfor rart at konstatere, at rigtigt mange deltager i vores arrangementer. Det er med til at udbrede viden om vores lokale historie og kan forhåbentlig medvirke til at endnu flere støtter op om Selskabet. Formidlingen er af stor betydning, og skal jeg afslutningsvis komme med et jubilæumsønske, skal det være, at lokalhistorien i langt højere grad bliver tilgængelig gennem internettet, så også ungdommen kan være på hjemmebane.

Kulturisterne fra venstre:

*Lars Rasmussen,
Søren Brogaard,
Annelise Larsen,
Bodil Rasmussen,
Elin Rissager, Inge
Jensen, Inga
Birkling, Benny
Rissager, Oskar*

Hvidovre Lokalthistorisk Selskabs bestyrelsesmed- lemmer 1983—2007

Jens Kristensen,	1978 – 1990	formand 1978 – 1990, æresmedlem
Kjeld Jørgensen	1978 – 2000	æresmedlem
Birger Thomsen	1978 – 1984	
Eva Raae Schultz	1978 – 1982	
Knud Weile	1978 – 1984	
Sven Tønnesen	1978 – 1984	
Inge Larsen (A)	1978 – 1981	
Palle Voigt (SF)	1978 – 1985	
Kaj Andersen (A)	1981 – 1985	
Asger Linck	1983 – 1990	
Kamma Andersson	1984 – 1987	
Bent Sverrild	1984 – 1990	
Hans Elsted Jensen	1984 – 1992	
Per E. Hansen	1985 – 2006	formand 1990 – 1993, æresmedlem
Axel Helmersen (G)	1985 – 1989	
Hanne Berit Møller (G)	1986 – 1986	
Bente Hansen (SF)	1989 – 1990	
Lisbeth Magnussen	1990 – 1993	
Hans Chr. Thomsen	1990 – 1996	
Knud Kiegstad	1990 – 1993	
Eigil Jørgensen	1991 – 2006	
Viggo Noach	1992 – 1996	
Dan Olsen	1992 –	formand 1993 - 2003
Knud Weile	1993 – 1994	
Inge Larsen	1993 – 1996	
Esther Hansen	1993 – 2001	
Niels Ulsing (SF)	1993 – 1997	

Helle Adelborg (A)	1993 – 2002	
Erling Groth	1994 – 2004	
Eli Olsen	1996 – 2001	
Bent Christiansen	1996 – 2003	
Kirsten Andersen	1996 – 2002	
Dora Orneborg	1996 – 2001	
Ahmet Demir	1997 – 2002	
Annelise Leilund	001 – 2002	
Harry Schulz	2001 – 2003	formand 2003 (død 29. september 2003)
Niels Ulsing (SF)	2001 – 2006	
Allan Fredskov (A)	2001 –	
Jette Randal-Lund	2001 –	
Benny Riisager	2002 –	formand 2003 - 2005
Ole Asbjørn Petersen	2004 –	formand 2005 -
Vagn Bacher	2004 –	
Eivind Jensen	2006 –	
Lars Bo Henriksen	2006 –	
Kim Østerberg (T)	2006 –	

Den nuværende bestyrelse fra venstre: Lars Bo Hendriksen, Ole Asbjørn, Vagn Bacher, Jette Randal-Lund, Benny Riisager, Eivind Jensen, Dan Olsen

THE
MEMORIAL
TO
THE
SACRED
SITES
OF
THE
NATIVE
PEOPLES
OF
THE
UNITED
STATES
OF
AMERICA

1983 — 2007